

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA EURÓPSKEHO PRÁVA

Anna Šturmová

Európsky parlament – vznik a vývoj

Diplomová práce

Olomouc 2010

Prehlasujem týmto, že som diplomovú prácu na tému: Európsky parlament – vznik a vývoj spracovala sama a iba s využitím prameňov v práci uvedených.

V Olomouci 18.2. 2010

Dovoľujem si na tomto mieste poďakovať vedúcemu mojej diplomovej práce Mgr. Ondrejovi Hamuľákovi za pomoc a odborné vedenie při vypracovaní.

OBSAH

1.Úvod	7
2.Európsky parlament	9
2.1 Pojem EP	9
2.2 Organizačná štruktúra EP a poslanci EP	10
2.3 Zasadanie EP	11
2.4 Eurostrany a frakcie v EP	12
2.5 Orgány EP a plénum EP	13
2.6 Politická rola EP	14
3. Vznik EP	16
3.1 Zmluva o ESUO	16
3.2 Rímske zmluvy	17
3.3 Zlučovacia zmluva, Haagský summit, Luxemburská a Bruselská zmluva, JEA	19
4. Voľby a volebný systém EP	22
4.1 Parlament do Priamych volieb	22
4.2 Prvé priame voľby do EP	24
4.3 Voľby do EP dnes	25
4.4 Voľby do EP v ČR	26
5.Funkcie/komptencie EP	27
5.1 Legislatívna právomoc	27
5.2 Rozpočtová právomoc	30
5.3 Dozorná právomoc	31
5.4 Poradná právomoc a právomoc v oblasti vonkajších vzťahov	32

6. Maastrichtská zmluva	34
6.1 EP v Maastrichtskej zmluve	35
7. Amsterdamská zmluva	37
7.1 EP v Amsterdamskej zmluve	38
8. Zmluva z Nice	40
8.1 EP v zmluve z Nice	41
9. Zmluva o ústave pre Európu	43
9.1 EP v zmluve o Ústave pre Európu	43
10. Lisabonská zmluva	45
10.1 EP v Lisabonskej zmluve	47
11. Vzťah EP k národným parlamentom	50
12. EP v judikatúre ESD	54
13. Záver	58
14. Zhrnutie	60
15. Cudzojazyčné zhrnutie	62
16. Použitá literatúra a zdroje	64
16.1 Monografie	64
16.2 Internetové zdroje	66
16.3 Ostatné zdroje	69

Príloha č.1 : Chronológia vývoja EP

Príloha č.2 : Tabuľka – Vývoj počtu poslancov EP 1952-2007

Príloha č.3 : Tabuľka – Predsedovia EP 1952-2010

Zoznam použitých skratiek

COSAC	- Konferencia európskych výborov parlamentov
ECB	- Európska centrálna banka
ECSC	- European Coal and Steel Community
EHS	- Európske hospodárske spoločenstvo
EO	- Európsky ombudsman
EP	- Európsky parlament
ES	- Európske spoločenstvo
ESD	- Európsky súdny dvor
ESUO	- Európske spoločenstvo uhlia a oceli
EU	- Európska únia
EURATOM,ESAE	- Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
JEA	- Jednotný európsky akt
RP EP	- Rokovací poriadok Európskeho parlamentu
SEA	- Single European Act
ZES	- Zmluva o založení Európskeho spoločenstva
ZEU	- Zmluva o Európskej únii

1. Úvod

Diplomová práca pojednáva o **vzniku, vývoji a postavení Európskeho parlamentu**. Jedná sa o pomerne rozsiahlu tému, cieľom mojej práce je podať ucelený pohľad na viac ako polstoročie existencie Európskeho parlamentu.

V nasledujúcej kapitole priblížim Európsky parlament ako jednu z inštitúcií Európskej únie a Európskych spoločenstiev, jeho **organizáciu, zloženie, zasadanie a politickú úlohu** Parlamentu v súčasnej dobe.

V kapitole tretej pojednám o samotnom vzniku tohto orgánu, o jednotlivých zmluvách, ktoré sú základom dnešného Parlamentu, o tzv. **zakladajúcich zmluvách**.

Štvrtá kapitola obsahuje **problematiku volieb** do Európskeho parlamentu, priebeh a spôsob obsadzovania poslaneckých kresiel do ustanovenia priamych volieb ako aj po priamych voľbách a tiež spôsob voľby zástupcov v Českej republike.

Kapitola piata je výpočtom **právomocí Európskeho parlamentu**, premieta ako Parlament postupne jednotlivé oprávnenia nadobúdal a ako sa menil spôsob ich výkonu. S Európskym parlamentom úzko súvisí výkon funkcie **európskeho ochrancu práv**, z tohto dôvodu na neho vo svojej práci takisto nezabúdam a zmieňujem sa o ňom v súvislosti s kontrolnou právomocou.

Nasledujúce kapitoly šesť až desať sú prehľadom zmlúv modifikujúcich zakladajúce zmluvy, vrátane ich významu pre vývoj Parlamentu. Jedná sa konkrétne o zmluvu **Maastrichtskú, Amsterdamskú, Zmluvu z Nice a Lisabonskú**. Do tohto výpočtu zmlúv som zahrnula tiež takzvanú **Ústavnú zmluvu**, ktorá však do platnosti nikdy nevstúpila, ale stala sa podkladom k vypracovaniu Lisabonskej zmluvy.

K podaniu komplexného náhľadu na vývoj Parlamentu je dôležitý tiež vývoj **vzťahu Európskeho parlamentu k parlamentom národným**, preto je mu taktiež venovaná samostatná kapitola. Uvediem predovšetkým spoluprácu a vzájomné podávanie informácií národných parlamentov a Európskeho parlamentu.

K presnému vymedzeniu právomocí Parlamentu významne prispel Európsky súdny dvor svojou **judikatúrou** a preto ju považujem za neoddeliteľnú súčasť mojej práce. Judikatúre ESD je takisto dedikovaná samostatná kapitola.

Čo sa týka hlavných prameňov, sú pre mňa nimi z monografií predovšetkým publikácie *Evropská unie* (FIALA P., PITROVÁ M.), *Evropský parlament* (DOČKAL V.,

KANIOK P., ZÁVEŠICKÝ J.), Lisabonská smlouva, konsolidovaný text smlouvy o EU a smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy (SOCHOREK J., FRANCOVÁ J.) a *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie* (ŠIŠKOVÁ N., STEHLÍK V.), z internetových zdrojov najmä oficiálne stránky Európskeho parlamentu.

Téma Európskeho parlamentu je predmetom viacerých publikácií, či ich jednotlivých častí, avšak žiadna z nich nepojíma EP až po súčasnosť s ohľadom na prijatú Lisabonskú zmluvu.

Na záver môjho stručného úvodu podávam niekoľko otázok :Čo je parlament vie definovať snáď každý, čo je však európsky parlament? Ak parlament je národné zhromaždenie štátu, európsky parlament by mal byť národným zhromaždením Európy. Existuje však európsky národ? Ak poslanci zastupujú občanov štátu, koho zastupujú poslanci Európskeho parlamentu? Parlament je zákonodarný orgán v štáte, je parlamentom orgán ktorý zákony nevydáva?

Európska únia nie je štátom, ale zväzkom štátov, má európsky parlament ako zákonodarný orgán nádej stať sa orgánom určujúcim a ovplyvňujúcim legislatívu v týchto štátoch? Je reálne, že by sa na tak významnej úlohe orgánu tohto medzinárodného spoločenstva zhodli členské zeme a zverili mu tým každodenný život svojho ľudu? Odpovedzme si logicky, pokiaľ si zástupcov volí ľud sám, orgán získa potrebnú legitimitu, ľud vedomie, že vedenie je demokratické, a tak získame zadosťučinenie na oboch stranách. Je však toto možné, ak si každá krajina bude voliť *po svojom*, bez existencie jednotného volebného systému? Je možná koexistencia parlamentu medzinárodného spoločenstva a klasických národných parlamentov?

Špecifický orgán spoločenstva s unikátnym vývojom tieto ambície mal. Vznikol ako *pozorovateľ* a postupne získaval čoraz viac zodpovedných úloh, jeho vývoj bol a je dynamický. V nasledujúcich riadkoch sa pokúsim podať ucelený pohľad na celú evolúciu Európskeho parlamentu od jeho vzniku až po súčasnosť.

2. Európsky parlament

2.1 Pojem Európsky parlament

Parlament je zborom volených alebo nevolených zástupcov určitej administratívnej územnej jednotky, či už hovoríme o štáte alebo zväzku štátov. Slovo parlament pochádza z francúzštiny a pôvodne znamenalo rozhovor, hovor, rozprávanie – **parler**. Dnešný význam dostal parlament v anglickom prostredí a označuje zastupiteľský zbor. Vplyv a moc parlamentu sa odvíja od politického usporiadania v štáte.

Plateau du Kirchberg, B.P. 1601, L- 2929¹, Luxemburg je adresou generálneho sekretariátu zvláštneho a jedinečného parlamentu, zboru zástupcov dvadsiatich siedmich európskych štátov, jedného z orgánov Európskej únie a jej zákonodarnej inštitúcie. Sídлом EP je **Štrasburg** (Parlement Européen, Allée du Printemps, B.P. 1024/F, F-67070 Strasbourg Cedex, Francúzsko)., jeho útvary a sekretariát (ako som už vyššie spomenula) sa nachádzajú v **Luxemburgu** a činnosť jeho výborov a frakcií ako aj jednania s ostatnými orgánmi a inštitúciami EU sa odohrávajú v **Bruseli** (Parlement Européen, Rue Wiertz B-1047 Brussels, Belgicko).

Európsky parlament je jedným zo základných orgánov Európskych Spoločenstiev. Zložený je zo **zástupcov ľudu členských štátov** Európskej Únie. Jedná sa o **zastupiteľský a permanentný orgán** Európskej únie. Predstavuje inštitúciu, ktorá reprezentuje **nadnárodný princíp a záujmy ľudu EU**. Vystupuje teda ako nadnárodný orgán. Plní úlohu, ktorú by bolo možné prirovnať k úlohe prvých komôr (jedná sa o parlament stricto sensu, tradičná je pre ne napríklad prevaha dolných komôr vo veciach rozpočtového a finančného zákonodarstva²) národných parlamentov (ak sa takto členia).

¹EVROPSKÁ KOMISE . *Jak funguje Evropská unie, průvodce občana institucemi EU*. Lucemburk, 2004. 48s. strana 10

² O *bikameralismu* [online].senat.cz, [cit.20.februára 2010]. Dostupné na http://www.senat.cz/zajimavosti/sbornik/c1.php?ke_dni=&O= >

Európsky parlament pôsobí v systéme Európskej únie ako prvok demokratickej legitimizácie, pretože je jediným orgánom Spoločenstiev, ktoré má od roku 1979, to jest od prvých priamych volieb do EP, priamy mandát voličov a legitimizuje tak akty Spoločenstiev.³

2. 2 Organizačná štruktúra a poslanci EP

Organizačnú štruktúru Európskeho parlamentu upravuje **Rokovací poriadok** (spôsob prijímania RP nájdeme v článku 232 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy, EP ho prijíma väčšinou hlasov všetkých poslancov) Európskeho parlamentu, zmieňuje sa o nej však aj článok 190 Zmluvy o Európskom spoločenstve v znení Zmluvy z Nice (v Lisabonskej zmluve sa článok 14(2)zmieňuje o zástupcoch občanov Únie). V čele Európskeho parlamentu stojí **predseda**, ktorý je volený v tajnom hlasovaní, nomináciu môže vykonať politická skupina alebo 40 jednotlivých poslancov. Do zvolenia predsedu, ktoré je podľa článku 13. Rokovacieho poriadku prvou úlohou novo zvoleného parlamentu, vykonáva funkciu predsedu najstarší poslanec (článok 11. Rokovacieho poriadku). K hlavným úlohám predsedu náleží reprezentácia EP voči ostatným inštitúciám a predsedanie plenárnym schôdzam, Konferencii predsedov a predsedníctva EP, dohľad na aplikáciu RP, reprezentácia EP v legislatívnych veciach, reprezentácia EP navonok, ďalej podpisuje rozpočet EU a zúčastňuje sa jednania medzivládnej konferencie zaoberajúcej sa zmenami primárneho práva. Predsedovi EP asistuje štrnásť podpredsedov, s ktorými vytvára predsedníctvo. Podpredsedovia sú volení na rovnakú dobu ako predseda, tento na nich môže delegovať niektoré zo svojich právomocí. Ďalšou organizačnou štruktúrou sú **kvestori**, ktorí zabezpečujú financie EP, k predsedníctvu majú poradný hlas. **Úrad EP** tvorí predsedníctvo a jeho hlavnou úlohou je zaistenie organizačného, finančného a administratívneho chodu EP. K organizačnej štruktúre patrí **konferencia politických skupín** zložená z predsedu EP a predsedov politických skupín a konečne konferencia predsedov výborov a **konferencia predsedov delegácií**. Súčasťou organizácie EP je tiež **sekretariát EP**, ktorý číta okolo 5 000 úradníkov zo všetkých štátov EU, slúži k administratívne vedeniu EP, dôležitú úlohu zohráva prekladateľská služba a to z jasných dôvodov.⁴

³ FIALA, P. *Politické strany v Evropském parlamentu*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 1998. 65s. strana 13

⁴ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. ISBN 978-80-210-4329-9. strana 74

Základným článkom EP je **europoslanec**. Postavenie poslanca definuje RP EP a Akt o priamych voľbách . V súčasnej dobe počet europoslancov činí 736 (podľa čl.14 Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy nesmie prekročiť ich počet 750). O Európskom parlamente hovoríme ako o najväčšom zastupiteľskom zbore v Európe. Poslanci Európskeho parlamentu sú volení na dobu piatich rokov (článok 14 Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy, odst.3) a ich mandát zanikne podaním demisie, uplynutím funkčného obdobia, alebo smrťou. Mandát musí vykonávať nezávisle a nesmie byť ničím viazaný, stanovuje to článok 3 RP EP. Člen Európskeho parlamentu - europoslanec nemôže byť súčasne členom Rady, Komisie, Európskeho dvora audítorov, Hospodárskeho a sociálneho výboru, úradníkom Spoločenstva, ďalej nemôže byť členom Výboru regiónov a ani sudcom alebo generálnym advokátom judičiálnych orgánov Európskych Spoločenstiev a Európskej únie. Nezlučiteľnosť funkcií stanovuje článok 6 Aktu. Nezlučiteľnosť európskeho mandátu nie je stanovená smerom k národným parlamentom a zastupiteľským zborom, takúto dualitu mandátov odmietajú Belgicko, Grécko a Španielsko.⁵ Mandát je tzv. opakovaný, to znamená, že poslanec môže vykonávať funkciu i viac volebných období po sebe.

2. 3 Zasadanie Európskeho parlamentu

Európsky parlament zasadá v období celého roka a toto zasadanie sa zahajuje v druhý marcový utorok. Prvý rok volebného obdobia sa zasadanie začína prvý utorok, ktorý nasleduje po uplynutí jedného mesiaca od skončenia termínu volieb do Európskeho parlamentu. V priebehu celého roka sa konajú plenárne zasadania, zasadania výborov a jednanie frakcií EP.

Dňa 10. septembra 1952 sa konalo **prvé zasadanie** Európskeho zhromaždenia v Štrasburgu.⁶

Rozlišujeme plenárne zasadania, ktoré sa konajú v Štrasburgu, doplňujúce plenárne zasadania, konajúce sa v Bruseli a zasadania výborov, ktoré sa uskutočňujú taktiež v Bruseli .⁷

⁵ FIALA , P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 287

⁶ DOČKAL, V., KANIOK,P.,ZÁVEŠICKÝ,J. *Rendez –vous s Evropským parlamentem*.1.vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 56s. strana 14

Úpravu zasadania EP nájdeme čiastočne v článku 229 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy.

2. 4 Eurostrany a frakcie v EP

V súčasnosti je v Európskom parlamente zastúpených okolo 150 strán zo všetkých 27 štátov Európskej únie. **Politické skupiny** v EP združujú poslancov mnohých národných strán, ktoré vyznávajú rovnakú, alebo podobnú ideológiu. V niektorých prípadoch sú politické skupiny Európskeho parlamentu napojené na celoeurópske politické strany, takzvané **eurostrany**. Politické skupiny (frakcie) v EP je ale nutné oddeľovať od týchto nadnárodných strán, ktorých cieľom je zmeniť sa v skutočné európske strany s celoeurópskym dopadom. Ak by sa tak stalo, prestali by do nich kandidovať národné strany, ale vo všetkých členských štátoch by kandidovali európske strany.⁸

Ak je v Európskom parlamente založená politická frakcia, plynú z toho pre jej členov rôzne výhody, napríklad – aktívna účasť na príprave programu rokovania, právomoc podať návrh na odvolanie Európskej komisie či v rámci vlastných aktivít- sympózií, študijných dní a podobne. Frakciu nemôžu založiť poslanci jedinej národnosti, dôvodom je snaha o vytvorenie mnohonárodnej spolupráce a dialógu zástupcov rôznych štátov. Jedna pätina je minimálny nutný počet zastúpených štátov zo všetkých členských zemí, minimálny počet poslancov k sformovaniu skupiny je 20. Politické skupiny EP majú vlastné finančné prostriedky, ktoré sú súčasťou rozpočtu EP.

Politické skupiny pracujú prevažne na pôde Európskeho parlamentu, sú zakladané s cieľom užšej spolupráce medzi poslancami národných strán, ich členovia nemusia byť zároveň členmi eurostrán. Politické skupiny tu existujú dlhšie ako eurostrany.⁹

Politické skupiny v Európskom parlamente sú dnes nasledujúce: Aliancia liberálov a demokratov pre Európu - **ALDE**, Európska ľudová strana (Kresťanskí demokrati) a Európski demokrati - **EPP- ED**, Európska zjednotená ľavica a Severská zelená ľavica - **EU- NGL**,

⁷ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 54

⁸ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Rendez-vous s Evropským parlamentem*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 56s. strana 20

⁹ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Rendez-vous s Evropským parlamentem*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 56s. strana 20

Nezávislosť/ Demokracia - **IND/DEM**, Skupina sociálnych demokratov v Európskom parlamente – **PSE**, Únia pre Európu národov - **UEN**, Zelení -Európska slobodná aliancia - **GREENS- EFA**, Identita, tradícia, suverenita -**ITS**.¹⁰

2. 5 Orgány a plénum EP

Výbory sú kľúčovými orgánmi Európskeho parlamentu. Vo výboroch vzniká väčšina pozmeňovacích návrhov k textom predkladaným Komisii a to ako na základe príslušnosti ku konkrétnej frakcii, tak i s ohľadom na príslušnosť ku konkrétnemu národnému štátu, pričom záleží na konkrétnom legislatívnom procese. Z tohto dôvodu sú výbory mnohokrát objektom lobovania zo strany rôznych zainteresovaných aktérov. Výbory sa delia na **stále výbory** a **dočasné výbory**, pričom sa v každom volebnom období ich počet čiastočne zmení. Dnes existuje 20 stálych výborov a dva podvýbory, podvýbor pre ľudské práva - **DROI** a pre bezpečnosť a obranu - **SEDE**.¹¹

Medzi stále výbory patria: **AFET** - Zahraničné veci, **DEVE** - Rozvoj, **INTA** - Medzinárodný obchod, **BUDG** - Rozpočet, **CONT** – Rozpočtová kontrola, **ECON** – Hospodárstvo a mena, **EMPL** – Zamestnanosť a sociálne veci, **ENVI** – Životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín, **ITRE** – Priemysel, výskum a energetika, **IMCO** - Vnútorň trh a ochrana spotrebiteľov, **TRAN** – Doprava a cestovný ruch, **REGI** – Regionálny rozvoj, **AGRI** - Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, **PECH** – Rybolov, **CULT** – Kultúra a vzdelávanie, **JURI** – Právne záležitosti, **LIBE** – Občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci, **AFCO** - Ústavné záležitosti, **FEMM** – Práva žien a rovnosť pohlaví a konečne **PETI** – Petície.¹² Vedľa výborov existujú v EP **delegácie**, ktorých je 34 a majú medzi parlamentný charakter. Ich úlohou je nadväzovanie a udržiavanie kontaktu s poslancami parlamentov tretích zemí celého sveta a tiež so zástupcami pridružených a kandidátskych štátov. Okrem takýchto delegácií formuje EP delegácie pre pôsobenie v parlamentných zhromaždeniach EU - AKT (označenie pre africké, karibské a tichomorské

¹⁰ *Politické skupiny v Európskom parlamente* [online]. euractiv.cz, 23.novembra 2007 [cit. 5.januára 2010]. Dostupné na <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamente>>

¹¹ *MEMO: Výbory Európskeho parlamentu* [online]. euroskep.cz, 4.septembra 2009 [cit. 8.januára 2010]. Dostupné na <<http://www.euroskop.cz/8468/2306/clanek/memo-vybory-evropskeho-parlamentu/>>

¹² *Parlamentní výbory* [online]. evropsky-parlament.cz, [cit. 8.januára 2010].Dostupné na <<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/whoiswho/committees.html>>

štáty), EU - Stredomoria a v parlamentnom zhromaždení Severoatlantickej aliancie.¹³

Okrem vyššie uvedených orgánov sú v Európskom parlamente orgány zabezpečujúce jeho chod, uvádzané už v kapitole 2.2 v časti o organizačnej štruktúre EP, konkrétne teda konferencie predsedov (predseda EP, predsedovia politických skupín- zaoberajúce sa chodom parlamentu), kvestori a predsedníctvo EP plus Generálny sekretariát.

Plénum popisuje slovník cudzích slov ako valné zhromaždenie, súhrn členov zboru.¹⁴ Čo sa týka pléna EP, tak jedine text, ktorý je schválený v pléne, je textom platným. Toto má význam pri legislatívnych postupoch.

2. 6 Politická rola EP

Európsky parlament je inštitúciou, ktorá za viac ako polstoročie svojej existencie prešla veľmi dlhú a rozmanitú cestu a dnes je na vzostupe. Európsky parlament pôvodne vznikol ako **poradný orgán**. V priebehu niekoľkých ďalších rokov vzrástli jeho právomoci z obvyčajnej konzultácie cez spoluprácu a až po spolurozhodovanie. Za svoje terajšie postavenie vďačí Európsky parlament dynamickému priebehu integračných procesov, ktoré mu priniesli nárast právomocí.

Dnes Rada s Európskym parlamentom **konzultuje** dôležité zahranično-politické rozhodnutia, EP môže v tejto súvislosti k Rade vznášať dotazy a vydávať odporúčania. EP prijíma uznesenia ohľadne medzinárodných udalostí, ktoré sú predmetom parlamentných rozpráv. Ďalej je nutný **súhlas EP** pri prijímaní nových členov a tiež pri uzatváraní väčšiny medzinárodných zmlúv. EP používa svoj súhlas aj vo veciach podpory ľudských práv. Občania Európskej únie majú právo podávať k Európskemu parlamentu petície.

O Európskom parlamente môžeme hovoriť ako o **medzinárodnom diskusnom fóre**. V priebehu rokov sa stal tlmočníkom vnútorných aj vonkajších činností Európskej únie, čo umožňuje poslancom a prostredníctvom poslancov aj občanom podieľať sa na definícii a realizácii svojich predstáv o európskej politike.

Napriek značnému nárastu kompetencií EP naďalej vystupuje predovšetkým ako „strážca“ zhody s ostatnými inštitúciami. Plní rolu reprezentanta záujmov

¹³ *Frakcie, výbory, delegácie* [online]. europskyparlament.sk, [cit. 8.januára 2010]. Dostupné na < http://www.europskyparlament.sk/view/sk/Europsky_parlament_zblizka/Frakcie_vybory_delegacie.html?jsessionId=1388E78B027B3DE013E834350DCED697 >

¹⁴ IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. *Vreckový slovník cudzích slov*. Bratislava: KNIHA-SPOLOČNÍK, 1993. 848s. strana 657

občanov EU a tiež reprezentanta vlastných záujmov ako aktéra rozhodovacieho procesu, aktéra, ktorý presadzuje konkrétny charakter politického systému EU.¹⁵

3. Vznik Európskeho parlamentu

Vývoj EP je spomedzi všetkých orgánov EU/ES najrozmanitejší, vznikol ako orgán málo významný, avšak základný, s právomocami značne obmedzenými, ale

¹⁵ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. strana 96

jeho úloha a význam s každým revidujúcim dokumentom rástli a dnes tu máme EP ako orgán s rozsiahlymi možnosťami.

3. 1 Zmluva o ESUO

História Európskeho parlamentu začína v roku 1952, kedy vzniká reprezentatívny orgán Európskeho združenia uhlia a oceli nazvaný **Spoločné zhromaždenie ESUO** a to na základe Parížskej zmluvy z predchádzajúceho roku (podpis 18.apríla 1951, vstup do platnosti 26.júla 1952, koniec jej platnosti 23.júla 2002). Je zostavený z **delegátov národných parlamentov** členských štátov, bez volieb aké tu máme dnes. Pôvodná predstava inštitucionálnej štruktúry prvého integračného zoskupenia Jeana Monneta obsahovala iba dva orgány Vysoký úrad a Zhromaždenie, pričom hlavnou úlohou Zhromaždenia mala byť kontrola Vysokého úradu prostredníctvom hodnotenia jeho výročnej správy. Cieľom Parížskej zmluvy bolo prispieť zriadením spoločného trhu k hospodárskemu rozvoju a k zvyšovaniu životnej úrovne v členských štátoch a k týmto účelom ustanovila sústavu orgánov, zloženú z Vysokého úradu – na ktorý nadväzuje dnešná Komisia, Rady, Súdneho dvora a vyššie spomenutého Zhromaždenia¹⁶, stelesnila tak Monnetovu koncepciu a doplnila ju o ďalšie orgány. Zhromaždenie bolo poverené kontrolou Vysokého úradu, ktorý môže byť odvolaný Zhromaždením, tak ako to formuloval Monnet a teda za podmienky, že Zhromaždenie neschváli výročnú správu Vysokého úradu o hospodárení. Vysoký úrad mohol byť Zhromaždením odvolaný iba ako celok vtedy, ak bol návrh na vyslovenie nedôvery prijatý dvoma tretinami odovzdaných hlasov a väčšinou všetkých poslancov Európskeho parlamentu¹⁷. Ako sa tento proces zmenil v priebehu vývoja EP vo vzťahu ku Komisii uvediem v piatej kapitole mojej práce.

Spoločné zhromaždenie ESUO vzniká na základe článkov 20 až 25 Zmluvy o ESUO v pôvodnom znení. Zložitou úlohou tvorcov Zhromaždenia bolo okrem iného rozhodnúť akým spôsobom rozdelí počet poslaneckých kresiel medzi členské štáty. Zavedený systém mal zohľadniť počet obyvateľov štátov a zároveň docieľiť toho, aby hlas menej početných štátov nezostal bez významu, tohto mohlo byť vzhľadom k tomu, že medzi členské štáty- patrili rovnako ako tzv. veľké štáty (Nemecko,

¹⁶ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 18

¹⁷WEIDENHOFFEROVÁ, I. *Amsterodamská smlouva*. Praha: MZV ČR, 1999. 277s. strana 88

Francúzsko, Taliansko) i malé (Luxembursko, Holandsko, Belgicko) dosiahnuté iba tak, že došlo k nadhodnoteniu menších a podhodnoteniu väčších členských štátov. To znamená že na jedného poslanca väčšej krajiny pripadol väčší počet obyvateľov ako u menších, nejedná sa teda o matematicky presný výpočet. V praxi sa tento systém zachoval dodnes a prihliada sa k nemu pri každom ďalšom rozširovaní EU.

Čo sa týka spôsobu obsadzovania kresiel v Zhromaždení, už v roku 1952 sa viedli diskusie o možnosti vysielaní delegátov za členské štáty a tiež o možnosti priamych volieb, avšak názory jednotlivých predstaviteľov štátov boli rôzne a do Zmluvy o ESUO sa premietli v článku 21 Zmluvy o ESUO v pôvodnom znení. Na prvom zasadaní čerstvo vytvoreného Zhromaždenia bol k príprave Rokovacieho poriadku a inštitucionalizácii kontaktu Zhromaždenia s Vysokým úradom a Radou ministrov, sformovaný zvláštny výbor. Na nasledujúcom boli ustanovené špecializované výbory zamerané na sledovanie jednotlivých oblastí spravovaných Vysokým úradom¹⁸, čo bolo výrazom naplnenia kontrolnej funkcie Zhromaždenia vo vzťahu k Vysokému úradu.

3. 2 Rímske zmluvy

V roku 1957, 25. marca dochádza v Ríme k podpisu takzvaných Rímskych zmlúv - **Zmluvy o Európskom hospodárskom spoločenstve**¹⁹ a **Zmluvy**

¹⁸ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 268

¹⁹ Článok 137

Zhromaždenie sa skladá zo zástupcov ľudu štátov, ktoré sú členmi spoločenstva a vykonáva poradné a dozorné právomoci, ktorými ho poveruje táto zmluva.

Článok 138

1.Zhromaždenie sa skladá z delegátov menovaných národnými parlamentmi spomedzi svojich členov v súlade s postupom stanoveným jednotlivými členskými štátmi. 2.. Počet delegátov sa stanovuje takto:

Belgicko	14
Nemecko	36
Francúzsko	36
Taliansko	36
Luxembursko	6
Holandsko	14

3.Zhromaždenie vypracuje návrhy na priame a všeobecné voľby konané jednotným postupom vo všetkých členských štátoch.

Rada jednomyselne prijme zodpovedajúce ustanovenia a odporučí členským štátom prijať ich v súlade s príslušnými vnútroštátnymi ústavnými predpismi.

Článok 139

Zhromaždenie zasadá raz do roka. Schádza sa, bez nutnosti zvolania, v tretí utorok mesiaca október.

o Európskom spoločenstve pre atómovú energiu (EURATOM). Do platnosti vstúpili 1.januára 1958. Zhromaždenie vytvorené v rámci Európskeho zhromaždenia uhlia a oceli (ESUO) plnilo od uzatvorenia uvedených zmlúv svoje funkcie aj pre obidve novozaložené spoločenstvá na základe Dohody o spoločných orgánoch, uzatvorenej takisto v Ríme, v roku 1957. V dôsledku rozšírenia kompetencií Zhromaždenia na EHS a EURATOM dochádza k prvému navýšeniu počtu poslancov, z pôvodných 78 na 142 a v takomto počte po prvýkrát zasadá 19.marca 1958. Odlišná bola formulácia kontrolnej právomoci Zhromaždenia voči Komisii EHS A EURATOM-u, zatiaľ, čo u Vysokého úradu bola viazaná na výročnú správu o hospodárení, u Komisie toto obmedzenie nebolo a Zhromaždenie o jej odvolaní mohlo začať jednanie hocikedy v priebehu jej funkčného obdobia, ak ho k tomu viedli nejaké dôvody. Vo vzťahu k EHS a EURATOM-u bola ďalej rozšírená konzultatívna právomoc Zhromaždenia a dostalo možnosť navrhnúť Rade zmeny rozpočtu. Vplyv Zhromaždenia na rozhodovanie Rady bol zatiaľ nepriamy, vzhľadom

Zhromaždenie sa môže zísť na mimoriadnom zasadaní na žiadosť väčšiny svojich členov, ako aj na žiadosť Rady alebo Komisie.

Článok 140

Zhromaždenie si z Radov svojich členov volí predsedu a predsedníctvo.

Členovia Komisie sa môžu zúčastňovať všetkých zasadnutí a žiadať o slovo v mene Komisie.

Na otázky Zhromaždenia alebo jeho členov odpovedá Komisia písomne alebo ústne.

Zhromaždenie vypočuje Radu v súlade s podmienkami, ktoré si stanoví Rada vo svojom rokovacom poriadku.

Článok 141

Ak nie je v zmluve ustanovené inak, Zhromaždenie sa uznáva absolútnou väčšinou odovzdaných hlasov.

Rokovací poriadok stanoví kvórum.

Článok 142

Zhromaždenie schvaľuje svoj rokovací poriadok rozhodnutím väčšiny svojich členov.

Zápisnice z rokovania Zhromaždenia sa uverejňujú spôsobom, ktorý je stanovený v rokovacom poriadku.

Článok 143

Zhromaždenie na verejnom zasadaní prerokúva výročnú súhrnnú správu, ktorú mu predkladá Komisia.

Článok 144

Ak bol podaný návrh na vyslovenie nedôvery Komisii za jej činnosť, môže o tom Zhromaždenie hlasovať najskôr po uplynutí troch dní od podania návrhu, a to len verejným hlasovaním.

Ak sa návrh na vyslovenie nedôvery prijme dvojtretinovou väčšinou odovzdaných hlasov, ktorá predstavuje väčšinu členov Zhromaždenia, členovia Komisie odstúpia kolektívne. V správe bežných záležitostí pokračujú dovtedy, kým ich nahradia noví členovia podľa článku 158.

na formy zapojenia Zhromaždenia do rozhodovacích procesov. K zmene postupu obsadzovania ani na základe Rímskych zmlúv doposiaľ nedochádza, ale v článku 139 Zmluvy o EHS sa objavuje zámer vypracovania návrhu na uskutočnenie priamych volieb.²⁰

3.3 Zlučovacia zmluva, haagsky summit, Luxemburská a Bruselská zmluva

8.apríla 1965 je podpísaná **Zmluva o zriadení spoločnej Rady a spoločnej Komisie Európskych spoločenstiev** (Zmluva o Európskych spoločenstvách, známa tiež ako Zlučovacia zmluva, či Zmluva o jednotných orgánoch). Do platnosti vstupuje 1.júla 1967 a znamená zlúčenie orgánov EHS, EURATOM-u a ESUO, od tejto chvíle sa pre ne začína užívať jednotný názov – Európske spoločenstvá (ES). Zjednocuje sa ich rozpočet v jediný rozpočet ES.²¹

Hlasovaním 30. marca 1962 dochádza ku zmene názvu Zhromaždenia na **Európsky parlament**, jedná sa zatiaľ o politickú dohodu.

1. a 2. decembra 1969 sa koná na základe iniciatívy francúzskej vlády a pozvania holandskej vlády summit v Haagu, účastina sa hlavy vlád a štátov a ministri zahraničných vecí členských štátov ES. Rozhoduje sa tu okrem iného aj o rozšírení ES, ktoré je prameňom európskej jednoty a vstup ďalších európskych štátov do ES, v súlade s Rímskymi zmluvami pomôže vyrásť mu do ešte väčších rozmerov, než tomu bolo doposiaľ. Týmto dôjde vďaka umožneniu rozšírenia k opätovnému navýšeniu počtu poslancov. Otázka priamych volieb nie je na summite v Haagu vyriešená. Čelní predstavitelia štátov na summite v Haagu potvrdzujú vôľu prejsť ku konečnej etape ES a v súvislosti s tým uzavrieť definitívnu finančnú dohodu s cieľom dosiahnutia uceleného financovania rozpočtu ES, v súlade s procedúrou stanovenou Zmluvou o EHS a teda posilňujúcu úlohu Európskeho parlamentu (článok 201 Zmluvy o EHS v pôvodnom znení):

²⁰ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 269

²¹ *Smlouva o společných orgánech* [online].sagit.cz, [cit.25.januára 2010]. Dostupné na <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_268.htm >

„Rada po porade so Zhromaždením môže stanoviť jednomyselným rozhodnutím ustanovenia, ktoré sa týkajú týchto návrhov a ktoré odporučí ich členským štátom na prijatie v súlade s ich ústavnými predpismi.“

K prvému posilneniu rozpočtových právomocí Zhromaždenia dochádza na základe **Luxemburskej dohody** (Zmluva pozmeňujúca niektoré rozpočtové ustanovenia / Prvá rozpočtová zmluva²²) z 22. apríla 1970, do platnosti vstúpila 1. januára 1971.

10. júla 1975 nasledoval podpis zmluvy znovu rozširujúcej rozpočtové právomoci Zhromaždenia, takzvanej **Bruselskej zmluvy**, do platnosti vstúpila dňa 1. júla 1977. Pozmeňujú sa ňou finančné ustanovenia obsiahnuté v zriaďovacích zmluvách. Zhromaždenie má možnosť zamietnuť rozpočet a udeliť Komisii absolutórium za plnenie rozpočtu. To znamená, že dostalo do rúk skutočný nástroj na vyvíjanie tlaku na Radu a Komisiu prostredníctvom zavedenia rozpočtového provizória.

17. februára 1986 v Luxemburgu a 28. februára 1986 v Haagu je podpísaný **Jednotný európsky akt**, do platnosti vstupujúci 1. januára 1987. Prináša posilnenie postavenia EP v legislatívnom procese, takzvanú procedúru spolupráce, čo ovplyvnilo vzťah EP s Radou a Komisiou, nachádzame ju v článku 7 JEA:

„Článok 149 Zmluvy o EHS bude nahradený nasledujúcimi ustanoveniami:(V bode 2)Kde Rada podľa tejto zmluvy rozhoduje v spolupráci s EP, platí nasledujúci postup:

a)Rada kvalifikovanou väčšinou podľa odstavca 1 na základe návrhu Komisie a po tom, čo dostane stanoviska EP prijme spoločné stanovisko.

b)Spoločné stanovisko Rady sa zdelí EP. Rada a Komisia budú plne informovať EP o dôvodoch, ktoré Radu viedli k prijatiu ich spoločného stanoviska a tiež o stanovisku komisie. Ak behom troch mesiacov od takéhoto zdelenia EP toto spoločné stanovisko schváli, alebo behom tohto obdobia rozhodnutie neučiní, Rada daný akt prijme definitívne v súlade so spoločným stanoviskom.

c)EP môže behom trojmesačného obdobia, zmieneného pod písmenom b), schváliť absolútnou väčšinou členov pozmeňovacie návrhy ku spoločnému

²²Lucemburská smlouva [online]. europarl.eu, [cit.25.januára 2010]. Dostupné na <
<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=77&pageRank=9>
>

stanovisku Rady. EP môže tiež rovnakou väčšinou odmietnuť spoločné stanovisko Rady. Výsledok jednania odovzdá Rade a Komisii. Ak EP spoločné stanovisko Rady odmietol, jeho schválenie v Rade v druhom čítaní vyžaduje jednomyseľnosť.

d)Komisia preskúma v lehote jedného mesiaca návrh na základe ktorého Rada prijala svoje spoločné stanovisko, s prihliadnutím k pozmeňovacím návrhom, ktoré navrhol EP. Komisia postúpi Rade v rovnakej dobe ako svoj preskúmaný návrh pozmeňovacie návrhy EP, ktoré neprijala a vyjadrí svoj názor na ne. Rada môže tieto pozmeňovacie návrhy prijať jednomyseľne.“

Okrem tejto zmeny zavádza JEA nový názov pre tento orgán a oficiálne sa začína používať názov **Európsky parlament**.

4. Voľby a volebný systém EP

Keď sa povie *parlament* väčšina z nás sa už vidí pri volebnej urne s volebným lístkom v ruke, áno takto vyzerá zrod demokratického parlamentu, nebolo tomu spočiatku tak u EP, hoci je považovaný za parlament postavený na demokratických základoch. Neboli to pôvodne občania únie, z priamej voľby ktorých vzišlo zloženie EP.

4. 1 EP do priamych volieb

Ako som už vyššie uviedla, reprezentatívny orgán ESÚO a neskôr ES – Zhromaždenie, bol pôvodne zborm delegovaných zástupcov, poslancov národných parlamentov vysielaných členskými štátmi, v počte podľa ich veľkosti a dohodnutých pravidiel. To znamená, že kreslá v Zhromaždení neboli obsadzované na základe výsledkov žiadnych volieb. V tomto období nemalo Zhromaždenie žiadne významné rozhodovacie právomoci. Od prvopočiatku Zhromaždenia bol zasadací poriadok určený podľa politickej príslušnosti. Voľby sú len jednou z techník ustanovovania funkcionárov a reprezentantov orgánov a komunít, prvé zmienky o priamych voľbách nachádzame v článku 21(odstavec 3) Parížskej zmluvy o Európskom spoločenstve uhlia a oceli, ktorý znie nasledovne:

„Zhromaždenie vypracuje návrh na všeobecné a priame voľby konané jednotným postupom vo všetkých členských štátoch.

Rada prijme jednomyselne odpovedajúce ustanovenia a odporučí členským štátom ich prijatie v súlade s ich ústavnými predpismi.“

Úvahy o ustanovení priamych volieb sa menia v zámer tiež vyjadrením vo vyššie citovanom článku 138 Zmluvy o EHS z roku 1957, ktoré obsahovo rovnaké ako odstavec 3 článku 21 zmluvy o ESÚO a rovnako v Zmluve o EURATOM v článku

108. Zhromaždenie ESUO požadovalo zavedenie uvedených ustanovení už v roku 1954.²³ V roku 1960 navrhuje Zhromaždenie **dohodu o zavedení priamych volieb**, jedná sa o onen návrh Zhromaždenia prejednávaný na summite v Haagu a vrátený Rade, k definitívnemu rozhodnutiu o zavedení priamych volieb však nedošlo. Dôvodom bolo jednak pripravované rozširovanie ES o Dánsko, Írsko a Veľkú Britániu plánované na rok 1973 a jednak by to znamenalo že právomoci Zhromaždenia takmer určite markantne porastú, pričom nie všetky zúčastnené štáty boli za takýto vývoj Zhromaždenia.

Nasledovala **Vedelova správa**, v ktorej sa uvádza, že výraz „jednotný volebný postup“ nemá byť nevyhnutne chápaný ako dosiahnutie absolútnej jednoty, Zhromaždenie by sa mohlo prepracovať k jednotnému volebnému právu, ihneď po tom, čo dosiahne dostatočnú legitimitu získanú na základe prvých priamych volieb.²⁴

Deviateho a desiateho decembra 1974 sa uskutočnil **summit v Paríži**, na ktorom Európska rada konštatovala, že zavedenie a konanie priamych volieb nijak priamo nesúvisí s rastom jeho právomocí, tomuto jednaniu predsedal Valéry Giscard d'Estaing. Čelní predstavitelia vlád členských štátov rozhodli, že priame voľby budú zavedené čo najskôr.

Problémom sprevádzajúcim zavedenie priamych volieb bol predovšetkým problém vypracovania mechanizmu volieb do tohto orgánu. 14.januára 1975 Zhromaždenie ponúklo návrh, ktorý bol prepracovaním návrhu z roku 1960, jedná sa o tzv. **Patijnovu správu**. Obsahom bol návrh volebného systému - v praxi malo ísť o priamo volený zastupiteľský orgán s päťročným mandátom poslancov, pričom spočiatku by sa mali uplatňovať národné vnútroštátne volebné systémy až do zavedenia jednotnejšieho systému, ďalej sa voľby podľa návrhu mali konať vo všetkých štátoch ES súčasne v priebehu troch dní. Poslanci národných parlamentov sa mohli paralelne stať poslancami Zhromaždenia a mali by rovnaké kvantum a kvalitu imunit ako poslanci národných parlamentov a rovnaké ako pre vnútroštátne voľby mali byť pravidlá určujúce vek voličov a možnosť voliť a byť volený, do Zhromaždenia. Táto správa bola dobrým a postačujúcim základným kameňom pre

²³VÝBOR PRO ÚSTAVNÍ ZÁLEŽITOSTI. *Návrh zprávy* [online]. europarl.europa.eu, 15.októbra 2008 [cit. 5.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-412.180+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS> >

²⁴ DUFF, A. *NÁVRH ZPRÁVY o návrhu změny Aktu ze dne 20. zaří 1976 o volbě členů Evropskeho parlamentu ve všeobecných a přímých volbách (2007/2207(INI))*.EP, 2008. strana 29

jednanie o nej v Rade.²⁵

Problém sa objavil, keď britská vláda odmietla prijať volebný systém pomerného typu, v ktorom by mandáty získané v Zhromaždení približne odpovedali počtu hlasov vo volebnej urne. Zhromaždenie ES sa však zatiaľ sústredilo hlavne na zavedenie priamych volieb a nie na zdokonaľovanie a zjednotenie volebného systému.

20.septembra 1976 Rada prijala Rada **Akt o voľbe zástupcov v EP vo všeobecných priamych voľbách**, Akt podliehal ratifikácii v každom členskom štáte. V rozhodnutí Rada ustanovila 410 poslancov - rozdelených medzi členské štáty (Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko, Luxembursko, Veľkú Britániu, Dánsko a Írsko). Dňami, v ktorých sa mali voľby konať boli stanovené štvrtok až nedeľa. V závislosti na dobe vstupu jednotného volebného postupu do platnosti, Zhromaždenie malo podľa návrhu v Patijnovej správe rozhodnúť o overení poverovacích listín poslancov (pred priamymi voľbami).²⁶

4.2 Prvé priame voľby do EP

Prvé priame voľby do Európskeho parlamentu sa konečne konali **7.-10.júna 1979**, predchádzali im dlhé diskusie a politické vyjednávania. V týchto voľbách dostali občania členských štátov možnosť osobne siahnuť k jednej z európskych inštitúcií, priamo a sami si zvolili poslancov Európskeho parlamentu. Okrem iného znamenali osamostatnenie a nezávislosť Zhromaždenia od národných, vnútroštátnych parlamentov. Čo je však najvýznamnejšie- Zhromaždenie získalo **politickú legitimitu** a to v ďalšom vývoji prispelo k rozširovaniu jeho právomocí a posilneniu jeho postavenia.

Novoustanovené Zhromaždenie ihneď po voľbách využilo svojej rozpočtovej právomoci a pri prijímaní rozpočtu niekoľkokrát prerušilo konanie a vrátilo ho na prepracovanie²⁷, zvýšilo tým nároky na kvalitu spolupráce európskych inštitúcií. Čoskoro po voľbách sa tiež začalo zaoberať otázkou zmeny aktu z roku 1976 na

²⁵ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 279

²⁶ DUFF, A. *NÁVRH ZPRÁVY o návrhu změny Aktu ze dne 20. září 1976 o volbě členů Evropského parlamentu ve všeobecných a přímých volbách (2007/2207(INI))*.EP, 2008. strana 30

²⁷ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 272

formu jednotného volebného postupu. V **Seitlingerovej správe** sa hovorí o rozšírení pomerného zastúpenia a vytvorení mnohočlenných volebných orgánov (3 až 15 poslancov EP), pričom mandáty by boli pridelené podľa **D'Hondtovho** systému a bolo by umožnené prednostné hlasovanie pre individuálnych kandidátov v rámci listín, tento návrh neuspel vďaka pretrvávajúcemu odmietaniu Britov, ktorí nechceli zanechať systém prostej väčšiny. Rovnako dopadol návrh spravodajcu EP Reinholda Bockleta²⁸.

Ďalšou úlohou ES bolo vyriešenie počtu nemeckých poslancov po páde Berlínskeho múru, spravodajca určený k tejto veci De Gucht navrhoval 99 poslancov za Nemecko²⁹.

Zmena v oblasti volebného systému prišla po zvolení novej vlády vo veľkej Británii, kedy pre voľby konané v roku 1999 bol vo Veľkej Británii zavedený uzavretý systém regionálneho pomerného zastúpenia.

Ďalšie zmeny vo volebnom mechanizme EP prinášajú zmeny zriaďovacích zmlúv, o ktorých pojednám nižšie.

4. 3 Voľby do EP dnes

Hlasovaním vo voľbách do EP sa rozhoduje o tom, kto bude zastupovať okolo 550 miliónov občanov EU. **Systém** volieb do EP do dnešného dňa **nie je jednotný** a rôzni sa štát od štátu podľa ich vlastných ústavných pravidiel. Hlasy za úplné zjednotenie systému sa ozývajú vo všetkých členských štátoch, avšak zatiaľ bezúspešne. Rozdielna je napríklad dĺžka trvania volieb, v Českej republike sa voľby konajú počas dvoch volebných dní, v iných iba jeden. Uskutočňujú sa však v rozmedzí stanovenom ES. U väčšiny štátov sa uplatňuje systém jediného volebného obvodu, to znamená, že celé územie členského štátu je volebným obvodom, no vybrané štáty si pre účely volieb do EP rozdelili svoje územie na obvodov niekoľko. Ďalším prvkom, v ktorom sa systém jednotlivých členských štátoch líši je stanovenie uzatváraciej klauzule, ktorá znamená minimálny možný počet získaných hlasov, ktoré

²⁸BOHDÁLEK, Miroslav. *Volby do Evropského parlamentu z pohľadu druhořadých voleb* [online]. is.muni.cz,[cit. 10.februára 2010]. Dostupné na < http://is.muni.cz/th/13451/fss_m/Bohdalek_-_diplomova_prace.pdf?lang=en >

²⁹VÝBOR PRO ÚSTAVNÍ ZÁLEŽITOSTI. *Návrh zprávy* [online]. europarl.europa.eu, 15.októbra 2008[cit. 10.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-412.180+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS> >

musí kandidát získať, aby mohol byť zvolený do EP. V Českej republike, na Slovensku, v Nemecku, v Litve, Lotyšsku, Francúzsku, Dánsku a v Maďarsku je táto hranica stanovená na päť percent, v Rakúsku a Švédsku sú to percentá štyri a v Grécku tri.³⁰

4. 4 Voľby do EP v ČR

V Českej republike upravuje voľby do EP **Zákon o voľbách do Európskeho parlamentu**, zákon číslo 62/2003. Používa sa systém **d'Hondtova metóda** rozdeľovania mandátov, jedná sa o jeden zo systémov volebného deliteľa, kedy sa počet odovzdaných hlasov za každú stranu postupne delí číslami zo stanoveného číselného radu, pričom počet vypočítaných podielov je obmedzený počtom kandidátov za konkrétnu stranu. Podiely sa ďalej zoradia od najväčšieho po najmenší a dostaneme tým rad toľkých podielov, koľko mandátov sa rozdeľuje v stanovenom obvode, tie sa pridelia stranám v takom poradí, v akom sú zoradené hodnoty ich vypočítaných podielov hlasov. Vo voľbách do EP sa použije rad prirodzených čísel, začínajúci číslom 1.³¹

V Českej republike sa volí 22 europoslancov a to od prijatia Lisabonskej zmluvy (Zmluva o pristúpení ČR k EU určovala pôvodne 24 poslancov, ale Lisabonská zmluva znížila celkový počet poslancov EP, čo sa dotklo tiež počtu poslancov za ČR). **Aktívne volebné právo** má každý občan Českej republiky, ktorý najneskôr v druhý volebný deň dosiahne vek 18 rokov, ďalej občan iného členského štátu EU, ktorý najneskôr v druhý deň dosiahne vek 18 rokov a na území Českej republiky pobýva minimálne 45 dní. **Pasívne volebné právo** má každý český občan alebo občan iného členského štátu EU, pobývajúci na území Českej republiky aspoň 45 dní.³²

³⁰HAVLÍK, V. *Volební zákon pro volby do Evropského parlamentu* [online]. globalpolitics.cz, 16.marec 2004 [cit. 11.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.globalpolitics.cz/clanky/volebni-zakon-ep> >

³¹*Volby do Evropského parlamentu* [online]. mvcr.cz [cit. 16.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-do-evropskeho-parlamentu-2009.aspx> >

³²*Volby v EU* [online]. obcan.ecn.cz,[cit. 16.februára 2010]. Dostupné na < <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=uj--1-239163> >

5. Funkcie/kompetencie EP

Funkcie EP sú veľmi komplexné, EP sa účastní na legislatívnom procese, rozpočtového konania, uskutočňuje kontrolu, prijíma medzinárodné záväzky EU, volí vedúcich predstaviteľov EU, sleduje porušovanie základných hodnôt.

Funkcie či právomoci EP sa teda rozdeľujú rôzne, niektorí autori odborných textov rozlišujú tri základné funkcie - rozpočtovú, legislatívnu a kontrolnú (Rittberger), ďalší delia kompetencie EP do piatich skupín -rozpočtová, legislatívna, kontrolná, politická a poradná (Rossiter)³³, iní zas na štyri a to kontrolnú, rozpočtovú, legislatívnu a ďalšie³⁴.

V nasledujúcich riadkoch priblížim práve právomoci podľa tohto posledného modelu delenia právomocí - legislatívnu, rozpočtovú a kontrolnú, v závere kapitoly navyše poradnú právomoc a právomoc EP v oblasti vonkajších vzťahov. Medzi tzv. ďalšie náležia - právo prijímať petície, možnosť vydávať rezolúcie k ľubovoľnej záležitosti, štatút EP ako pozorovateľa počas konania medzivládnych konferencií a prezentácia názoru EP v záležitostiach, ktoré sú predmetom zasadania Európskej rady predsedom EP.

5. 1 Legislatívna právomoc

Na legislatívnom procese sa EP účastní tam, kde to ukladajú zmluvy - schvaľuje alebo zamieta návrhy Komisie poprípade Rady a môže požiadať Komisiu o vypracovanie legislatívneho návrhu. Legislatívnu právomoc EP zdieľa s Radou EU. Miera zapojenia EP sa odvíja od použitého rozhodovacieho postupu. Rozlišujeme pritom procedúru **konzultácie**, procedúru **kooperácie** čiže spolupráce a procedúru **spolurozhodovania**. Úpravu prijímania aktov nájdeme aktuálne v článku 293 a násl. Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy.

Procedúra konzultácie je najstaršou spomedzi vyššie spomenutých procedúr. Zmluva o EHS stanovovala povinnosť Rady konzultovať EP, spočiatku sa

³³ BENČOVÁ, Jana. *Rokovací poriadok Európskeho parlamentu ako nástroj posilňovania jeho právomocí* [online]. is.muni.cz, [cit.16.februára2010]. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/144091/fss_b/bakalarska_praca.pdf >

³⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 299-313

dalo hovoriť o tzv. *pasívnej legislatívnej účasti*³⁵, postupom času bol okruh týchto otázok rozšírený i na záležitosti *nelegislatívneho* charakteru. Táto povinnosť však Radou nebola dôsledne plnená, napriek tomu, že nespĺnenie tejto povinnosti mohlo viesť k podaniu žaloby k Európskemu súdnemu dvoru, k zmene prišlo skutočne na základe judikatúry ESD, konkrétne vo veci *Roquete Frères*, kedy došlo k uznaniu neplatnosti legislatívy prijatej bez predchádzajúcej konzultácie Európskym parlamentom a ESD vyslovil, že účasť EP na rozhodovacom procese je *základným právom ľudu ES*³⁶. Samotná procedúra konzultácie prebieha tak, že Komisia najprv predkladá Rade EU návrh, Rada ho konzultuje s EP a poradnými orgánmi, pričom postoj Európskeho parlamentu nemusí byť vzatý do úvahy, ak chce Rada zmeniť návrh Komisie, musí sa tak stať jednomyselne. V súčasnosti táto procedúra ustupuje a to z toho dôvodu, že EP si v čoraz viacerých prípadoch vymáha väčšie právomoci v rozhodovacom procese.

Procedúra spolupráce bola zavedená Jednotným európskym aktom³⁷ z roku 1986, užívalo sa jej vo veciach hospodárskej a menovej únie, článok 6 JEA:

„1.Zavádza sa úprava spolupráce, ktorá sa bude vzťahovať na akty podložené článkami 7, 49, 54(2), 56(2) druhá veta, 57 s výnimkou druhej vety odstavca 2, 100A, 100B, 118A, 130E a 130Q(2) Zmluvy o EHS.

2. V článku 7, v druhom odstavci Zmluvy o EHS bude znenie „po porade so Zhromaždením“ nahradené „v spolupráci s Európskym parlamentom“.

3. V článku 49 Zmluvy o EHS bude znenie „ Rada na základe návrhu Komisie a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom“ nahradené „Rada kvalifikovanou väčšinou na základe návrhu Komisie, v spolupráci s Európskym parlamentom a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom“.

V tomto prípade Rada na návrh Komisie po tom, čo sa jej dostane stanoviska EP, kvalifikovanou väčšinou zaujme spoločný postoj, ktorý postúpi EP, Rada i Komisia informujú

³⁵ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 304

³⁶KOLÁŘ, Petr. *Legislativní proces v EU a účast orgánů ČR* [online]. euroskep.cz, [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <http://www.euroskop.cz/gallery/43/13041-2_4_2009_legislativni_proces_proces_v_eu.pdf >

³⁷*Text JEA* [online]. ec.europa.eu, [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/glossary/jea.pdf> >

EP o dôvodoch na základe ktorých bol prijatý spoločný postoj. EP môže buď schváliť spoločný postoj v lehote 3 mesiacov od jeho postúpenia, alebo sa v rovnakej lehote o ňom neuznesie a Rada navrhovaný akt prijme v súlade so spoločným postojom, ďalšou možnosťou EP je navrhnutie zmien spoločného postoja Rady nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých členov EP v rovnakej lehote, to jest tri mesiace od postúpenia, poslednou možnosťou EP je odmietnutie spoločného postoja. Potom sa návrh vracia späť Rade, táto môže nesúhlas EP prehlasovať, avšak jednomyseľne. Ak EP vráti spolu s pozmeňovacími návrhmi, tak Komisia do jedného mesiaca preskúma návrh, na základe ktorého Rada zaujala spoločný postoj a prihladne pritom k zmenám navrhovaným Európskym parlamentom. Komisia odovzdá Rade preskúmaný návrh a spolu s ním zmeny navrhované EP, ktoré neprijala a podá k nim stanovisko, Rada však môže jednomyseľne zmeny navrhované EP prijať aj napriek nesúhlasu Komisie.

Procedúra

spolurozhodovania je nasledujúca – Komisia predloží návrh legislatívy EP a Rade EU. Po tom čo sa jej dostane stanoviska EP jedná Rada tak, že ak schváli všetky zmeny obsiahnuté v stanovisku EP môže prijať akt v takto pozmenenom znení. Pokiaľ EP nenavrhuje žiadne zmeny, Rada môže navrhovaný akt prijať, v ostatných prípadoch zaujme spoločný postoj a ten postúpi EP. Ak v lehote 3 mesiacov od postúpenia EP schváli spoločný postoj či neprijme ohľadne neho žiadne uznesenie, pokladá sa akt za prijatý. Ak v rovnakej lehote EP odmietne postoj nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých členov, akt sa pokladá za neprijatý. Alebo v tejto lehote EP navrhne väčšinou hlasov všetkých členov zmeny postoja a toto postúpi Rade EU a Komisii, tieto zaujmú stanovisko. Pokiaľ Rada kvalifikovanou väčšinou v lehote 3 mesiacov od obdržania schváli zmeny navrhované EP, akt bude prijatý. O návrhoch zmien, ku ktorým Komisia zaujala odmietavé stanovisko, rozhoduje Rada jednomyseľne. Ak Rada neschváli všetky zmeny navrhované EP, zvolá predseda Rady po dohode s predsedom EP **dohodovací výbor** a to v lehote šiestich mesiacov. Dohodovací výbor je zložený z členov Rady (alebo ich zástupcov) a z rovnakého počtu zástupcov EP, jeho úlohou je dosiahnuť prijatie dohody o spoločnom návrhu kvalifikovanou väčšinou zástupcov Rady a väčšinou zástupcov EP. Táto procedúra je zo všetkých časovo najnáročnejšia.³⁸ Lisabonská zmluva procedúru spolurozhodovania premenováva na „*riadny legislatívny postup*“.³⁹

5. 2 Rozpočtová právomoc

³⁸ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1.vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. Strana 82-88

³⁹ SMETANA, Z. *Volby do EP: Stále jen druhořadé volby?* [online]. globalpolitics.cz, 24. január 2010 [cit. 18. februára 2010]. Dostupné na <<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/volby-do-ep-stale-jen-druhorade-volby>>

Prijímanie rozpočtu je, podobne ako rozhodovacie procedúry, časovo náročným procesom. Do procedúry zostavovania rozpočtu sú okrem EP zapojené i ďalšie inštitúcie, konkrétne Rada ministrov a Európska komisia. EP sa zapája do rozpočtovej procedúry v sedemdesiatych rokoch, kedy boli prijaté dve takzvané rozpočtové zmluvy (1970 a 1975). Dovtedy mohlo Zhromaždenie s odkazom na článok 203 Zmluvy o EHS navrhovať zmeny rozpočtu, nemalo však možnosť ovplyvňovať jeho prijatie, toto bolo úlohou Rady.⁴⁰ Úpravu rozpočtovej procedúry nájdeme v článku 272 Zmluvy o ES v znení Zmluvy z Nice (313 a násl. Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy). Komisia k 1.septembru pripraví predbežný návrh rozpočtu a postúpi ho Rade a EP, na základe tohto návrhu Rada vytvorí návrh rozpočtu a to kvalifikovanou väčšinou a tento návrh predloží do 5.októbra EP. EP musí do 45 dní prijať stanovisko, v ktorom môže navrhnúť zmeny týkajúce sa povinných výdajov a schváliť pozmeňovacie návrhy vzťahujúce sa k nepovinným výdajom. Nato Rada prijme stanovisko k navrhnutým zmenám a schváleným pozmeňovacím návrhom predložených Európskym parlamentom. EP môže upraviť zmeny učené Radou k jeho pôvodným pozmeňovacím návrhom. Následne rozpočet schváli. EP má v rozpočtovej procedúre posledné slovo.

Rozlišujeme **povinné a nepovinné výdaje**. Povinné tvoria 45% rozpočtu a nepovinné 55%. Parlament si môže na Rade vynútiť zvýšenie nepovinných výdajov. EP smie tiež úplne **odmietnuť** rozpočet z dôležitých dôvodov a vyzvať Radu k predloženiu nového návrhu.⁴¹

5. 3 Dozorná právomoc

Medzi kontrolné právomoci EP radíme jeho možnosť odvolať Komisiu (článok 234 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy), možnosť ustanoviť dočasné vyšetrovacie komisie (článok 226 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy), možnosť klásť otázky (právo interpelácie) Komisii a Rade,

⁴⁰ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 302

⁴¹GUÉGUEN, D. *Nový praktický průvodce labyrintem EU*. 1.české vydanie. Brno: BMS creative s.r.o.,2006. 133s. strana 73-74

iniciovať niektoré žaloby u Súdneho dvora v oblasti vzťahov medzi inštitúciami EU (žalobu na neplatnosť legislatívneho aktu - článok 263 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy, žalobu na nečinnosť orgánu EU - článok 265 toho istého dokumentu) a tiež má možnosť vstúpiť do prebiehajúceho prípadu (na podporu niektorej strany), okrem týchto prejednáva výsledky zasadaní Rady a Európskej rady a dostáva a prejednáva výročné správy a programové dokumenty – Výročnú správu EU, Dvora audítorov, ECB či Výročnú správu o implementácii práva Spoločenstiev.⁴² Kontrolná právomoc EP voči Komisii je podľa niektorých autorov⁴³ považovaná za **základnú úlohu EP**. V minulosti Zhromaždenie mohlo Komisiu odvolať iba v prípade, že neprijalo výročnú správu vtedajšieho Vysokého úradu, dnes tak môže urobiť kedykoľvek ak tak navrhne jedna desatina všetkých poslancov, pričom ich žiadosť musí byť zdôvodnená, nato sa uskutoční rozprava v stanovených limitoch (najskôr 24 hodín po odoslaní žiadosti, hlasovanie o nej najskôr 48 hodín od začiatku rozpravy), Komisia bude odvolaná ak sa tak vyjadria dve tretiny prítomných poslancov, ktorí budú zároveň absolútnou väčšinou všetkých poslancov EP. EP sa takisto podieľa na zostavovaní Komisie, článok 214 Zmluvy o ES, v znení Amsterdamskej zmluvy stanovuje, že:

„...Predseda a ostatní členovia Komisie podliehajú ako orgán schvaľovaciemu hlasovaniu Európskeho parlamentu. Po schválení Európskym parlamentom sú predseda a ostatní členovia Komisie menovaní spoločnou dohodou vlád členských štátov.“

Zmluva o EU v znení Lisabonskej zmluvy zakotvuje voľbu predsedu Komisie v článku 14.

Zmluva o EU zavádza funkciu európskeho ombudsmana. Úlohou európskeho ochrancu práv je prijímanie a vyšetrovanie sťažností od občanov EU. Je akýmsi prostredníkom medzi občanmi a orgánmi EU. Spomínam ho v tejto práci, pretože výkon jeho funkcie je priamo naviazaný na činnosť EP, je totiž volený Európskym parlamentom a to na dobu piatich rokov, s možnosťou opätovného výkonu funkcie (stanovuje tak článok 228 (2) Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy).

⁴²PIŠEK, T. *Institute a rozhodovací proces v EU*. Ostrava: Centrum pro evropská studia, 2004. 37s. strana 20

⁴³FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 299

Ombudsman rieši prípady *zlyhaní administratívy* európskych inštitúcií, ktorým následne po zistení takýchto zlyhaní môže predkladať odporúčania a tiež predniesť vec EP tak, aby mohol prijať akékoľvek nevyhnutné politické opatrenia. Pri plnení svojej úlohy je absolútne nezávislý a nestranný, neprijíma žiadne pokyny od vlád, orgánov či organizácií (taktiež článok 228(3) uvedeného dokumentu).

O svojej činnosti podáva európsky ochranca práv **každoročne správu EP** (článok 228(1) uvádzanej Zmluvy).⁴⁴

5.4 Poradná právomoc a právomoc v oblasti vonkajších vzťahov

Poradná právomoc EP nevyplýva z primárneho práva ako vyššie menované, ale z postavenia EP ako zástupcu občanov členských štátov EU/ES. Jedná sa o tie oblasti, v ktorých môže EP demonštrovať svoj názor iba v poradnej rovine. Aj napriek rozširovaniu právomocí EP do viacerých oblastí prostredníctvom revidujúcich dokumentov však zostávajú oblasti mimo legislatívne, dozorné a rozpočtové právomoci EP, v ktorých sa uplatní právomoc poradná.

V oblasti vonkajších vzťahov EU/ES mala *hlavné slovo* Rada, situácia sa však po prijatí Lisabonskej zmluvy mení, pretože na jej základe dochádza k zrovnoprávneniu postavenia EP voči Rade (viz kapitola 10). Zakladajúce zmluvy však už aj pred prijatím Lisabonskej zmluvy obsahovali oblasti spadajúce pod vonkajšie vzťahy, z nich napríklad nutný súhlas nadpolovičnej väčšiny poslancov EP pri prijímaní každého jednotlivého štátu do EU (článok 49 ZEU), súhlas EP s dohodami, ktoré mali významný dopad na rozpočet (článok 300 ZES, na základe Lisabonskej zmluvy nesie EP spolu s Radou zodpovednosť za celý rozpočet EU) či súhlas EP s dohodami o pridružení (zavedené JEA).⁴⁵

⁴⁴ Pozn. Prvým európskym ombudsmanom bol bývalý fínsky národný ombudsman a minister spravodlivosti Jacob Söderman zvolený Európskym parlamentom v roku 1995 a opakovane v roku 1999. V roku 2003 sa rozhodol zo svojej funkcie odísť z dôvodu svojho veku (dosiahol vo Fínsku stanovený dôchodkový vek 65 rokov). Od roku 2003 je európskym ombudsmanom P. Nikiforos Diamandouros, bývalý grécky národný ombudsman

⁴⁵ ZBÍRAL, R. *Institucionální rámec Evropské unie. Právně-politologický pohled*. Praha: Linde. 2007. 237s. strana 49-51

6. Maastrichtská zmluva

Dňa **7.februára 1992** bola podpísaná dvanásť ministrov zahraničia v holandskom meste Maastricht takzvanú Maastrichtskú zmluvu, známu aj pod názvom **Zmluva o Európskej únii**. Do platnosti vstupuje prvého novembra nasledujúceho roku. Jedná sa o akt primárneho práva ES, zmluvu pozmeňujúcu zmluvy zakladajúce ES. Prináša rozsiahle zmeny v oblasti inštitúcií Európskej únie,

zavádza pilierovú štruktúru ES (1.pilier tvorí samotné ES, 2.pilier tvorí spoločná zahraničná a bezpečnostná politika, 3.pilier zahŕňa spoluprácu v oblasti justície a vnútra- neskôr policajná a justičná spolupráca v trestných veciach, úpravu nájdeme VI. Hlave Zmluvy o EU v znení Amsterdamskej zmluvy pod týmto názvom), definuje a zavádza európske občianstvo a v neposlednom rade deklaruje záväzok k vytvoreniu hospodárskej a menovej únie. Tieto zmeny boli natoľko podstatné, že si vyžiadali zmeny aj vo vnútroštátnych ústavných poriadkoch členských štátov (napríklad vo francúzskom) už pred ratifikáciou samotnej zmluvy a znamenajú posilnenie demokratických základov Európskej únie.

Názov Európskeho hospodárskeho spoločenstva sa Zmluvou o EU mení na Európske spoločenstvo, čo odráža význam ES ako hlavného a vedúceho celku v rámci troch spoločenstiev s ohľadom na rozšírenie jeho vecnej pôsobnosti, rozmanitosť úloh a ctižiadostivosť jeho cieľov.⁴⁶ Základnou zásadou je, že Spoločenstvo jedná v medziach právomocí zverených mu ZES a cieľov v nej stanovených a že v oblastiach, ktoré nespádajú do jeho výlučnej právomoci (vymedzuje oblasti, v ktorých má Spoločenstvo povinnosť jednať) vyvíja svoju činnosť v súlade so zásadou subsidiarity, v prípade, že cieľ nie je možné dosiahnuť činnosťou členských štátov, pričom činnosť Spoločenstva neprekročí medze toho, čo je nevyhnutné k jeho dosiahnutiu. Ciele Únie sú obsiahnuté článku 2. Prvý článok zmluvy hovorí:

„Touto zmluvou zakladajú Vysoké zmluvné strany medzi sebou Európsku úniu (ďalej len „Únia“).

Táto zmluva predstavuje novú etapu v procese vytvárania stále užšieho zväzku medzi národmi Európy, v ktorom sú rozhodnutia prijímané čo najotvorenejšie a čo najbližšie občanom.

Únia je založená na ES, doplnených politikami a formami spolupráce, zavedenými touto zmluvou. Jej poslaním je utvárať vzťahy medzi členskými štátmi a medzi ich národmi na základe súdržnosti a solidarity.”

⁴⁶ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 240

Ďalej táto unikátna zmluva určuje sídla orgánov EU, pre Komisiu je to Brusel, pre Európsky súdny dvor Luxemburg. Znamená posilnenie princípu subsidiarity a mení hlasovací systém Rady EU. Na základe Maastrichtskej zmluvy dochádza k inkorporácii Európskej rady do rámca zakladajúcich zmlúv⁴⁷.

6. 1 EP v zmluve o Európskej únii

Európsky parlament na základe Maastrichtskej zmluvy nadobúda celý rad nových možností a stáva sa tak prelomovým dokumentom v oblasti jeho právomocí.

Jednou z nastaných novôt je **spolurozhodovacia právomoc** EP v legislatívnom procese, ktorá umožňuje Parlamentu použiť právo **absolútneho veta** v rozhodovacom procese pri prijímaní sekundárneho práva, čo znamená, že má možnosť zablokovať jeho prijatie. Nadobudnutie tejto právomoci je veľkým krokom od doposiaľ existujúcej právomoci kooperácie (kde má EP právo relatívneho veta⁴⁸) a konzultácie.

Vo vzťahu ku Komisii vzrastajú právomoci EP tak, že participuje na schvaľovaní jej predsedu a ostatných jej členov.

Ďalšou novinkou je získanie úplne novej právomoci v oblasti dozornej právomoci, môže totiž ustanoviť **dočasný vyšetrovací výbor**, úlohou ktorého je prieskum priestupkov a nedostatkov, ktoré môžu nastať pri implementácii komunitárneho práva. Európsky parlament od tohto momentu volí a menuje európskeho ombudsmana, ktorého volebné obdobie je rovnako ako u EP päť rokov.⁴⁹

Maastrichtská zmluva je podkladom k ďalšiemu **nárastu počtu poslancov**, najprv malo Zhromaždenie 78, neskôr 142, následne po pristúpení Dánska, Írska a Veľkej Británie 198 poslancov, po prvých priamych voľbách v roku 1979 to bolo už 410 poslancov, opäť sa zvyšoval ich počet po prístupe Grécka v roku 1981 na 434, nasledovalo pristúpenie Španielska a Portugalska k EU v roku 1987 a rast EP, ktorý

⁴⁷ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 44

⁴⁸ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 241

⁴⁹ *Evropský ombudsman* [online]. euroskop.cz, [cit 18.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.euroskop.cz/84/sekce/evropsky-ombudsman/> >

už tvorilo 518 poslancov, po Maastrichte 567 (po zjednotení Nemecka).
K samotnému nárastu prišlo v roku 1994.⁵⁰

⁵⁰ *Evropský parlament slaví 50. výročí od svého vzniku* [online], europarl.europa.eu, 29.februára 2008 [cit. 18.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080226BKG22350+0+DOC+XML+V0//CS>>

7. Amsterdamská zmluva

Amsterdamská zmluva je ďalšou v rade zmlúv pozmeňujúcich zmluvy o založení ES a niektorých súvisiacich aktov. Je výsledkom jednaní medzivládnej konferencie v Turíne. Dňa **2.októbra 1997** je podpísaná v holandskom Amsterdame. Do platnosti vstupuje 1.mája 1999.

Táto zmluva nie je natoľko revolučná ako predchádzajúca Maastrichtská zmluva, jej prvoradou úlohou bolo prichystať EU na fungovanie po ďalšom predpokladanom rozšírení . Označovaná je aj ako *strácajúca sa zmluva*⁵¹, pretože nepriniesla očakávané zdokonalenie v rade plánovaných otázok, avšak k určitým zmenám predsa len na základe Amsterdamskej zmluvy došlo. Okrem iného k prečíslovaniu článkov ZEU a ZES.

Medzi úlohy vytýčené tvorcami zmluvy náleží zavedenie **humanitárnej Európy blízkej občanom**. V rámci tejto úlohy hovoríme o práve podať **petíciu k EP** a obrátiť sa na ombudsmana v materskom jazyku (článok 21 Zmluvy o ES v znení Amsterdamskej zmluvy), o vložení novej vety k ujasneniu pojmu občianstvo únie, ktorá hovorí, že občianstvo Únie nenahrádza, ale dopĺňa štátnu príslušnosť (článok 17(1) Zmluvy o ES v znení Amsterdamskej zmluvy), ďalej zahŕňa stanovenie nového cieľa EU a to podpory ekonomického a sociálneho pokroku a vysokej úrovne zamestnanosti a v súvislosti s týmto novým cieľom odkazuje na európske nástroje ochrany sociálnych práv, konkrétne na Európsku sociálnu chartu a Komunitárnu chartu základných práv pracovníkov. Zmluva obsahuje tiež novú úpravu ochrany spotrebiteľa.

Zmluva má prispieť k vytvoreniu **slobodného a bezpečného priestoru EU** tak, že v oblasti justície a vnútra majú byť zrušené kontroly všetkých osôb pri prekračovaní vnútorných hraníc, zatiaľ, čo budú zabezpečené prísne kontroly pri vstupe zvonku na územie EU, to znamená začlenenie Schengenského aquis do rámca ZES a ZEU, smeruje tiež k zaisteniu lepšej azylovej a emigračnej politiky, akcieschopnosti EU v medzinárodnej politike a konečne znamená inštitucionálnu reformu EU - dochádza k posilneniu funkcie tajomníka Rady.

⁵¹ CRAIG, P., BURCA, G. *EU Law Text, Cases and Materials*. New York: Oxford University Press, 2003. strana 30

Európska únia je založená na zásadách slobody, demokracie, úcty k ľudským právam a základným slobodám a panstva práva, z tohto dôvodu obsahuje **suspenzívnu klauzulu** (viz. nižšie).

7.1 EP v Amsterdamskej zmluve

Cestou Amsterdamskej zmluvy dochádza k posilneniu právomocí EP pri rozhodovaní. Napriek tomu, že zmluva nezaviedla žiadne nové postupy, posúva EP vpred **rozšírením procedúry spolurozhodovania** na širší okruh otázok na oblasti, v ktorých bola doposiaľ využívaná procedúra spolupráce (napríklad politika životného prostredia, ochrany spotrebiteľa, politika zamestnanosti a ďalšie)⁵². Okrem rozšírenia prináša zmluva aj zjednodušenie tejto procedúry, stelesnené v článku 251 Zmluvy o ES v znení Amsterdamskej zmluvy tak, že v prípadoch kedy EP k predlohe zaujme odmietavé stanovisko, odpadne fáza tretieho čítania:

„...2.Komisia predloží návrh Európskemu parlamentu a Rade. Po získaní stanoviska Európskeho parlamentu rozhoduje Rada kvalifikovanou väčšinou nasledujúcim spôsobom:

- ak schváli všetky zmeny obsiahnuté v stanovisku Európskeho parlamentu, môže prijať akt v takto pozmenenom znení,

- v prípade, že Európsky parlament nenavrhne žiadne zmeny, môže prijať navrhovaný akt

- inak zaujme spoločný postoj a oznámi ho Európskemu parlamentu. Rada podrobne informuje Európsky parlament o dôvodoch, ktoré ju viedli k zaujatiu spoločného postoja. Komisia podrobne oboznámi Európsky parlament so svojím postojom.

Ak do troch mesiacov Európsky parlament:

a)schváli spoločný postoj, alebo neučiní žiadne rozhodnutie, pokladá sa dotýčny akt za prijatý zhodne so spoločným postojom....“

⁵² FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. strana 277

Tento nový postup dáva EP väčšiu právomoc zamietnuť spoločné stanovisko bez toho, že by ho musel postupovať dohodovaciemu výboru a zachováva jeho právomoc zabrániť prijatiu určitého aktu tak, že absolútnou väčšinou zamietne spoločný text schválený dohodovacím výborom. Zamietnutie Európskym parlamentom je absolútne a nie je možné ho zvrátiť.⁵³

Čo sa týka vzťahu EP ku Komisii zmenu nachádzame v článku 214 Zmluvy o ES v znení Amsterdamskej zmluvy, ktorý mení predošlú konzultáciu EP pri nominácii **predsedu Komisie** na **priame schválenie jeho nominácie Európskym parlamentom** (vlády členských štátov spoločnou dohodou určia osobu, ktorú zamýšľajú menovať predsedom Komisie).

Článok 6 a 7 Zmluvy o EU v znení Amsterdamskej zmluvy sú vyjadrením úlohy EP ako *poistky* v postupe sankcionovania členského štátu, ktorý poruší, či porušuje základné zásady a hodnoty EU (tzv. suspenzívna klauzula, v praxi môže mať porušenie týchto zásad v jednotlivých členských štátoch za následok pozastavenie – suspendovanie niektorých práv členského štátu). EP rozhoduje v týchto prípadoch rovnakým spôsobom ako pri odvolávaní Komisie, respektíve rovnakými počtami poslancov:

„Na návrh jednej tretiny členských štátov alebo Komisie a so súhlasom Európskeho parlamentu môže Rada zložená z hláv štátov jednomyselne rozhodnúť, že došlo k závažnému a trvajúcemu porušeniu zásad uvedených v článku 6(1) zo strany členského štátu, potom, čo bola vláda tohto členského štátu vyzvaná, aby sa k tejto veci vyjadrila.

...5. Pre účely tohto článku rozhoduje Európsky parlament dvojtretinovou väčšinou odovzdaných hlasov, ktorá musí predstavovať väčšinu jeho členov.“

Hlavnou úlohou zmluvy bolo, ako som už vyššie spomenula, pripraviť EU prostredníctvom nej na nové rozšírenie. Rozšírenie automaticky znamená zmeny v zložení EP a v súvislosti s touto otázkou bolo na návrh EP do zmluvy vložené **ustanovenie stanovujúce maximálny počet poslancov na 700** (článok 189 Zmluvy o ES v znení Amsterdamskej zmluvy), avšak časom a rastom EU sa predsa len stalo neaktuálnym.

⁵³ MASOPUST, Z. *Amsterodamská smlouva. Překlad studie Amsterodamské smlouvy*. psp.cz, august 2007 [cit. 18.februára 2010]. Dostupné na < www.psp.cz/kps/pi/PRACE/PI-1-106.DOC >

8. Zmluva z Nice

Zmluva pozmeňujúca zakladajúce zmluvy EU a ES, podpísaná členskými štátmi dňa **26.februára 2001** vstúpila do platnosti 1.februára 2003 a nesie názov Zmluva z Nice, pričom jej podpisu predchádzali summity v Kolíne nad Rýnom, v Helsinkách a vo Feire. Cieľom tejto dohody členských štátov bola reforma inštitucionálneho usporiadania EU tak, aby bolo pripravené na výzvy spojené s rozšírením EU o nové členské štáty.⁵⁴

Túto zmluvu dopĺňajú Protokol o rozšírení EU, Protokol o štatúte ESD a Súdu 1.stupňa, Protokol o finančných následkoch zániku Zmluvy o ESUO (jej platnosť mala vypršať nasledujúci rok po podpise tejto zmluvy) a o výskumnom fonde pre uhlie a oceľ a Protokol o článku 67 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.⁵⁵

Zmluva z Nice stanovuje zásady a postupy, ktorými sa bude meniť inštitucionálny systém Únie s tým, ako sa bude zväčšovať počet jej členov, kým počet kresiel v EP pre nové členské štáty, počet hlasov, ktoré im budú pridelené v rámci Rady a v budúcnosti uplatniteľný prah kvalifikovanej väčšiny sa vymedzia v zmluvách o pristúpení.

Ďalej sa zmluva zaoberá otázkami veľkosti Komisie, váženia hlasov v Rade, rozšírenia hlasovania kvalifikovanou väčšinou či prehlbovaním princípu flexibility v rámci posilnenej spolupráce, zavedeného zmluvou predchádzajúcou.

Dňa 15.decembra 2001 na zasadaní v Laekene bola prijatá Deklarácia o budúcnosti Únie⁵⁶ a táto bola k zmluve z Nice pripojená, ktorá otvára širokú debatu o budúcnosti EU, deklarácia mala zdôrazniť problémy týkajúce sa občanov EU (o potrebe väčšej demokratickosti a transparentnosti), osvetliť otázku vymedzenia právomocí Únie a ich organizáciu a konečne sa mala vyrovnat' s hodnotami a cieľmi, ktoré má Únia brániť.⁵⁷ V laekenskej deklarácii došlo k vytýčeniu vízií úloh a reforiem pre obnovenie Únie tak, aby sa

⁵⁴ *Niceská smlouva* [online]. europarl.europa.eu, [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=77&pageRank=4>>

⁵⁵ *Zmluva z Nice* [online]. employment.gov.sk, [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=16943>>

⁵⁶ *Leakenská deklarácia* [online]. ec.europa.eu, [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_222_cs.htm>

⁵⁷ BERNARD, P. *Priority belgického predsedníctví v Evropské unii* [online]. europeum.org, 25.okt [cit.18.februára 2010]. Dostupné na <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=440>

stala demokratickejším, priehľadnejším a lepšie fungujúcim spoločenstvom.⁵⁸ Deklarácia rátala so zvolaním Medzivládnej konferencie v roku 2004.⁵⁹

8.1 EP v Zmluve z Nice

Vďaka zmluve z Nice vzrastajú **legislatívne a kontrolné právomoci** EP. Predpisy a podmienky, ktorými sa pri výkone svojich povinností riadi EP sa podľa ustanovení zmluvy majú schvaľovať v Rade kvalifikovanou väčšinou.

Veľkým krokom na základe tejto pozmeňujúcej zmluvy je prechod EP z postavenia polo-privilegovaného žalobcu k EP ako **žalobcovi privilegovanému**, čo obsahuje Zmluvou z Nice revidovaný článok 230 (druhý a tretí pododstavec) Zmluvy o ES, ktorý znie:

„ Za tým účelom má právomoc rozhodovať o žalobách podaných členskými štátmi, Európskym parlamentom, Radou alebo Komisiou z dôvodov nepríslušnosti, porušenia podstatných formálnych náležitostí, porušenia tejto zmluvy, alebo právneho predpisu týkajúceho sa jej uplatňovania, alebo z dôvodu zneužitia právomoci.“

Toto znamená, že od tohto momentu má EP možnosť žalovať akýkoľvek akt komunitárneho práva. Pôvodne nebol EP vôbec uvádzaný ako subjekt aktívne legitimovaný k podaniu žaloby na neplatnosť a Európsky súdny dvor nepripúšťal žaloby podané EP. V praxi toto nové oprávnenie znamená, že EP rovnako ako Rada, Komisia a členské štáty získava možnosť zahájiť konanie o prehlásení neplatnosti jednotlivých aktov inštitúcií EU bez toho, že by musel dokazovať konkrétny právny záujem, okrem toho sa môže obrátiť na ESD so žiadosťou o predbežný výrok vo veci kompatibility medzinárodných zmlúv so ZES (bližšie v kapitole 12).

Zmluva prináša Európskemu parlamentu širšiu sféru zodpovednosti tým, že sa zväčšuje rozsah spolurozhodovania a pre budúcnosť bude požadovaný jeho súhlas

⁵⁸KOLMAN, P. *Problémy evropských institucí* [online]. epravo.cz,[cit. 18.februára 2010]. Dostupné na < <http://www.epravo.cz/top/clanky/problemy-evropskych-instituci-19570.html> >

⁵⁹ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. strana 281

k nadviazaniu posilnenej spolupráce v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje procedúra spolurozhodovania. Posilnená spolupráca (články 11, 251 ZES) bola zavedená Amsterdamskou zmluvou a zmluva z Nice v tomto prípade (spolurozhodovanie) dopĺňa o súhlas EP⁶⁰. EP bude žiadaný o názor (stanovisko) v prípadoch, kedy sa Rada rozhodne vydať prehlásenie, že existuje jednoznačné nebezpečenstvo vážneho porušenia základných práv.

⁶⁰ *Postup posílené spolupráce* [online]. europa.eu, [cit. 18.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?id=55&pageRank=10&language=C>>

9. Zmluva o ústave pre Európu

O Zmluvu o ústave pre Európu sa jedná ak hovoríme o euroústave, európskej ústave či o ústavnej zmluve. Úlohou Zmluvy o ústave pre Európu (nemyslí sa Európa a jej geografické vymedzenie, ale iba členské štáty EU) mala byť zmenou EU na organizáciu s právnou subjektivitou a mala zaistiť efektívne fungovanie tejto organizácie bez ohľadu na to, o koľko členov sa v budúcnosti rozšíri. Mala spresniť právomoci jednotlivých európskych inštitúcií, zjednodušiť súbor právnych nástrojov a zvýšiť tým mieru demokracie v EU. Text zmluvy vypracoval Európsky konvent zvolaný prezidentmi vtedajších 15 členských štátov EU. Skladá sa zo štyroch častí a to z vymedzenia EU, Listiny základných práv EU, politiky a fungovania EU a z všeobecných a záverečných ustanovení. Po jej podpise **29.októbra 2004** bolo vymedzené dvojročné ratifikačné obdobie a mala vstúpiť do platnosti po jej schválení všetkými členskými štátmi Únie.⁶¹

Mala byť základným dokumentom EU nahradzujúcim doterajší systém niekoľkých zmlúv. V priebehu ratifikačného procesu sa ale ukázalo, že tento cieľ je až príliš ambiciózny. V súvislosti s blížiacim sa veľkým rozšírením EU o desať nových štátov mala priniesť reformy inštitúcií EU a zaistiť transparentnejšie fungovanie, ktoré sa v predchádzajúcej Zmluve z Nice nepodarilo vyjednať.⁶² Zmluva o Ústave pre Európu **do platnosti nikdy nevstúpila**, po negatívnych výsledkoch v referende vo Francúzsku a Holandsku bol proces schvaľovania na

⁶¹ *Evropská ústava* [online]. finance.cz, [19.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/evropska-ustavni-smlouva/>>

⁶² *Smlouva o ústavě pro Evropu* [online]. euroskop.cz,[19.februára 2010].]. Dostupné na <<http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>>

vnútroštátnej úrovni pozastavený. Jedným z hlavných dôvodov odmietnutia boli obavy z rozšírenia EU.

9.1 EP v Zmluve o ústave pre Európu

Nakoľko je EP orgánom, v ktorom sú občania zastúpení priamo a stelesňuje tak princíp zastupiteľskej demokracie, tvorcovia Ústavnej zmluvy zaradili EP v texte medzi orgánmi Únie symbolicky na prvé miesto. Maximálny počet poslancov bol stanovený na **750**, pričom maximálny počet za jeden štát je 96 a minimálny 6.

V oblasti legislatívy Ústavná zmluva potvrdzuje **postavenie EP ako normotvorcu** (počiatky takéhoto vymedzenia EP nachádzame už v Zmluve o EU, zavedením procedúry spolurozhodovania, viz. Kapitola 6.). Článok I-34 Zmluvy o Ústave výslovne stanovil, že za legislatívne akty sú považované európske zákony, na prijímaní ktorých sa podieľa EP a Rada ministrov (tým mala Zmluva o ústave zaviesť štandardnú legislatívnu procedúru) a znamená posilnenie EP, ktorý mal vystupovať ako rovnoprávny orgán k Rade. Druhý odstavec rovnakého článku hovorí, že v určitých prípadoch, stanovených Ústavnou zmluvou, prijíma EP legislatívny akt za účasti Rady a naopak (Rada za účasti EP).

Ústavná zmluva mala ďalej **rozšíriť úlohu EP v rozpočtovej oblasti** tým, že by EP mohol trojpätinovou väčšinou potvrdiť svoje návrhy rozpočtových zmien v prípade, že by Rada odmietla text vychádzajúci z tzv. zmierovacieho výboru. Podľa Zmluvy z Nice mohol EP pozmeniť iba *nepovinné výdaje*, alebo odmietnuť rozpočet ako celok, na základe Zmluvy o ústave by mohol meniť i *výdaje povinné* a dávať súhlas s európskym zákonom Rady, stanovujúcim viacročný rámcový rozpočet.

Okrem uvedených novôt mal podľa tejto zmluvy EP **voliť predsedu Komisie** a povolávať Komisiu ako celok k zodpovednosti.⁶³

⁶³ BUREŠ, J. a kol. *Argumentár ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu*. 1.vydanie. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. 93s. strana 20- 22

10. Lisabonská zmluva

Posledná v rade zmlúv pozmeňujúcich zakladajúce zmluvy ES a EU. Podpísaná je **13.decembra 2007**. Nazýva sa tiež reformnou a do platnosti vstupuje 1.decembra 2009 a jej úlohou je zabezpečiť efektívne fungovanie EU do budúcnosti. Po odmietnutí ústavnej zmluvy bolo treba nájsť alternatívne riešenie pre splnenie Leakenskej deklarácie. Vedúcej úlohy sa uchopila Spolková republika Nemecko, predsedajúca Rade EU v prvej polovici roku 2007. Na základe jej záverov prijala júnová Európska rada mandát pre medzivládnu konferenciu, tvoriaci základ a rámec pre konferenciu zástupcov vlád členských štátov EU. Portugalské predsedníctvo následne vypracovalo v súlade s mandátom návrh Lisabonskej zmluvy.⁶⁴ Na rozdiel od Zmluvy o ústave pre Európu, ktorá mala nahradiť zakladajúce zmluvy, má Lisabonská zmluva doterajšie zmluvy iba zmeniť a inak zostávajú v platnosti. Z veľkej časti sa v nej objavujú zmeny obsiahnuté v ústavnej zmluve. Zmluva bola v referende v Írsku najprv odmietnutá, avšak po získaní záruk zo strany EU (tzv. írske záruky) bolo referendum opäť vypísané a zmluva na jeho základe v Írsku prijatá. Poslednými ratifikujúcimi štátmi boli Poľsko a Česká republika.

⁶⁴FRANCOVÁ, J., SOCHOREK, J. *Lisabonská smlouva, konsolidovaný text smlouvy o EU a smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády, 2008. 508s. strana 11

Zmluvu tvoria dve časti jedna obsahuje znenie zmien Zmluvy o EU a druhá znenia zmien Zmluvy o ES (Zmluva o fungovaní EU). Výraz *ústava* pôvodne používaný v zmluve o Ústave sa v nej neobjavuje rovnako ako výrazy *zákon* a *rámcový zákon*, namiesto funkcie *ministra zahraničných vecí Únie* sa mu novo hovorí *vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku*.

Rovnakej právnej sily ako zakladajúce zmluvy bude do budúca požívať **Listina základných práv EU**, samotný jej text nie je súčasťou textu Lisabonskej zmluvy. Má existovať vedľa národných katalógov základných práv a slobôd. Závazky z nej plynú predovšetkým orgánom, inštitúciám a iným subjektom Únie. Listina nijak nerozširuje pôsobnosť či rozsah právomocí EU, práva v nej obsiahnuté budú uplatňované len v súvislosti s aplikáciou práva EU a vnútroštátnych implementačných aktov.⁶⁵

Stručný článok 47 Lisabonskej zmluvy hovorí: „**Únia má právnu subjektivitu.**“ Znamená to priznanie právnej subjektivity aj v oblasti doterajšieho druhého a tretieho piliera, komunitarizuje sa tretí pilier - tj. Policajná a justičná spolupráca v trestných veciach a ruší sa pilierová štruktúra práva EU/ES. V súvislosti s touto zmenou je nutné zmieniť, že toto zjednotenie legislatívnych nástrojov je vyvážené posilnením kontrolných mechanizmov tak, aby nedochádzalo k nežiaducim zásahom do štátnej suverenity (napr. zavedenie mechanizmu „predbežného varovania“- tj. ak v prípade, že proti návrhu legislatívneho aktu vznesie námietky jedna tretina prípadne jedna štvrtina hlasov pridelených vnútroštátnym parlamentom, bude musieť Komisia návrh tohto aktu znovu preskúmať, či možnosť veta zo strany vnútroštátnych parlamentov).

Ďalej dochádza na základe tejto zmluvy k zásadným inštitucionálnym zmenám a to zavedením novej funkcie **stáleho predsedu Európskej rady a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku**, pričom zmluva obsahuje spôsob ich ustanovenia do funkcie, ich právomoci a ďalšie podrobnosti.

Táto reformná zmluva mení i systém hlasovania v Rade. Kvalifikovaná väčšina je vymedzená ako aspoň 55% členov Rady zastupujúcich členské štáty, predstavujúci najmenej 65% obyvateľov týchto zemí. V prípade, že Rada nerozhoduje na návrh Komisie, alebo vysokého predstaviteľa, bude kvalifikovaná väčšina 72% členov Rady zastupujúcich členské štáty a predstavujúcich minimálne 65% ich obyvateľov (článok 238 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy).

⁶⁵BEDNÁŘ, M. *Lisabonská smlouva – stručná charakteristika* [online]. europortal.cz, 30.novembra 2010 [cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.euportal.cz/Articles/5261-lisabonska-smlouva-strucna-charakteristika.aspx> >

K zmluve sú tradične pripojené protokoly, konkrétne napríklad Protokol o úlohe vnútroštátnych parlamentov v EU, Protokol o používaní zásad subsidiarity a proporcionality, Protokol o Euroskupine, Protokol o stálej štruktúrovanej spolupráci v oblasti obrany, Protokol o pristúpení EU k Európskej dohode o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Protokol o prechodných ustanoveniach a Protokol pozmeňujúci zmluvu o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu a ďalšie.

Lisabonská zmluva je v súčasnej dobe častým terčom kritik, podľa ktorých je len „kozmetickou úpravou“ Zmluvy o ústave⁶⁶, že jej ratifikáciou došlo k obmedzeniu suverenity⁶⁷ členských štátov a podobne. Nech je ako chce Lisabonská zmluva je ďalším krokom vo vývoji nadnárodných spoločenstiev a jej tvorcovia sú presvedčení, že je krokom vpred.

10.1 EP v Lisabonskej zmluve

Ako som už vyššie uviedla Lisabonská zmluva priniesla rozsiahle zmeny v inštitucionálnej štruktúre EU, v prípade Európskeho parlamentu dochádza na podklade zmluvy k modifikácii jeho zloženia. **Počet poslancov Európskeho parlamentu zmluva znižuje na 750 plus predseda.**

Zloženie parlamentu stanoví z podnetu samotného parlamentu a s jeho súhlasom Európska rada jednomyseľným rozhodnutím. Maximálny počet nesmie prekročiť 751, pričom za jeden členský štát musí byť počet zástupcov vyšší ako šesť a zároveň nesmie prekročiť počet 96 (článok 14(2) Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy).⁶⁸ Kreslá sa medzi jednotlivé členské štáty rozdeľujú tzv. *pomerným zostupným* spôsobom (viz. kapitola 4.).

Lisabonská zmluva je kľúčovou medzinárodnou zmluvou, ktorá významne posilňuje postavenie parlamentov členských štátov (bližšie v kapitole 11).

⁶⁶ADÁMKOVÁ, A. *Lisabonská smlouva* [online]. rozhlas.cz, 3.decembra 2010 [cit.19.februára 2010]. Dostupné na< http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/lisabonskasmlouva/_zprava/522108 >

⁶⁷KLAUS, V. *Lisabonská smlouva tuneluje naši suverenitu* [online]. klaus.cz, 13.júla 2008 [cit.19.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.klaus.cz/Klaus2/asp/clanek.asp?id=MTdKoCHAKKDZ> >

⁶⁸FRANCOVÁ, J., SOCHOREK, J. *Lisabonská smlouva, konsolidovaný text smlouvy o EU a smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády, 2008. 508s. strana 11-18

Zmluva rozširuje právomoci EP pri schvaľovaní legislatívnych návrhov, rozpočtu Únie a medzinárodných zmlúv. Lisabonskou zmluvou získava EP právomoc **navrhovať v budúcnosti zmeny zmluvy** (článok 48(2) Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy) a okrem toho **rozširuje jeho legislatívnu právomoc** o viac ako 40 nových oblastí a tým ho zrovnoprávňuje s Radou ministrov. Medzi tieto nové oblasti pôsobnosti EP patria napríklad poľnohospodárstvo, energetická bezpečnosť, legálne imigrácie, spravodlivosť a vnútorné záležitosti. Odrazom zrovnoprávnenia postavenia EP voči Rade je aj článok 289 Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy (rovnaký obsah mal článok I-34 Zmluvy o Ústave, viz. predchádzajúca kapitola).

V rozpočtovej oblasti získava oprávnenie rozhodovať i o *povinných výdajoch* (ako to stanovovala i Zmluva o ústave, viz. kapitola 9), EP spolu s Radou nadobúda **zodpovednosť za celý rozpočet EU** (článok 310 a násl. Zmluvy o fungovaní EU v znení Lisabonskej zmluvy).

V oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky podľa článku 36 Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku zaisťuje, aby názory EP v tejto oblasti boli náležite brané do úvahy. Zároveň EP môže klásť Rade a vysokému predstaviteľovi otázky ohľadne SZBP a dvakrát do roka koná rozpravu o pokroku pri uskutočňovaní SZBP, vrátane bezpečnostnej a obrannej politiky.

Lisabonská zmluva stanovuje, že EP **volí predsedu Komisie** na základe odporúčania vlád členských štátov, pričom táto voľba má odrážať výsledok *eurovoľieb*, článok 17 Zmluvy o EU v znení Lisabonskej zmluvy stanovuje, že:

„7. S prihliadnutím k voľbám do Európskeho parlamentu a po náležitých konzultáciách navrhne Európska Rada kvalifikovanou väčšinou Európskemu parlamentu kandidáta na funkciu predsedu Komisie. Tohto kandidáta zvolí Európsky parlament väčšinou hlasov všetkých svojich členov. Ak nezíska potrebnú väčšinu, navrhne Európska rada do jedného mesiaca kvalifikovanou väčšinou nového kandidáta, ktorého Európsky parlament zvolí rovnakým postupom.“

Súhlas EP je nutný pri menovaní vysokého predstaviteľa EU pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku.

EP ako jediná priamo volená inštitúcia EU má podľa Lisabonskej zmluvy dohliadať, aby nový katalóg občianskych, politických, ekonomických a sociálnych práv – Charta základných práv bola efektívne implementovaná. Rovnako bude dohliadať nad novou možnou iniciatívou občanov EU (podpisy aspoň jedného milióna občanov EU), ktorá im umožňuje žiadať Komisiu, aby predložila nový návrh. Pod ochranu EP sa ďalej dostáva právomoc národných parlamentov vznášať námietky proti návrhom európskej legislatívy, v prípade, že sa budú domnievať, že vec by sa mala riešiť na vnútroštátnej úrovni (bližšie k vzťahu EP a národných parlamentov viz. kapitola 11.).⁶⁹

⁶⁹ *Evropský parlament a Lisabonská smlouva v pěti bodech* [online].europarl.europa.eu, [cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=66> >

11. Vzťah EP k národným parlamentom

Vzťah medzi EP a národnými parlamentmi je zvláštny vďaka povahe EP ako nadnárodného orgánu spoločného všetkým členským štátom bez toho aby bol zároveň orgánom, v ktorom by štáty uplatňovali svoje osobné – národné záujmy, nakoľko ako som už v úvodných kapitolách zdôraznila jedná sa o orgán reprezentujúci záujmy EU. Niektorí z autorov zaoberajúcich sa problematikou inštitúcií EU hovoria o vnútroštátnych parlamentoch ako o zdrojoch legitimity EU, pretože práve týmto zodpovedajú vlády, ktorých zástupcovia jedajú v Rade EU a parlamenty v jednotlivých štátoch ich kontrolujú.⁷⁰

S vývojom jednotného parlamentu EU sa kryštalizoval aj jeho vzťah k národným zákonodarným zborom až do dnešnej podoby. O úlohe národných parlamentov hovorí revidujúci Maastricht i Amsterdam, deklarácia k zmluve z Nice či deklarácia z Laekenu. Prvým oficiálnym kontaktom medzi EP a národnými parlamentmi bola **konferencia predsedov Zhromaždenia a predsedov národných parlamentov** v roku 1963, následne

⁷⁰DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. strana 97

v roku 1973 a od roku 1981 sa konajú pravidelne dvakrát do roka. Do priamych volieb do EP bol však tento vzťah omnoho užší a to z jednoduchého dôvodu - zástupcovia členských štátov v EP boli dosadzovaní priamo z národných parlamentov. Preto od zavedenia priamych volieb prakticky až do revidujúcej Amsterdamskej zmluvy bol vplyv národných parlamentov značne obmedzený. Pokusom o zlepšenie tohto stavu boli protokoly číslo 13 (**o roli národných parlamentov v EU** zdôrazňujúci význam zapojenia národných parlamentov do záležitostí EU) a 14 (**o konferencii parlamentov**, ktorý je výzvou pre predsedov národných parlamentov k spoločným schôdzkam formou konferencie, kde by konzultovali významné otázky európskej integrácie a tejto konferencii by predseda Európskej Komisie a Európskej rady podávali správy) k Zmluve o EU. Skutočnú zmenu priniesol **Protokol o úlohe vnútroštátnych parlamentov v EU** pripojený k spomínanej Amsterdamskej zmluve, jedná sa o dokument veľkého významu, je považovaný za základ súčasných vzťahov EP a národných parlamentov. Určil postup a lehotu (šesť týždňov), v ktorej mali byť národným parlamentom predkladané legislatívne návrhy Komisie, týkajúce sa vecí spadajúcich do prvého piliera, ďalej stanovil, že predsedníctvo EP bude menovať dvoch podpredsedov, poverených udržiavaním vzťahov s národnými parlamentmi a informujúcimi predsedu EP o tejto ich činnosti.⁷¹

Súčasťou neprijatej Ústavnej zmluvy mal byť taktiež Protokol o úlohe vnútroštátnych parlamentov v EU, mal ešte viac zvýrazniť postavenie národných parlamentov pri činnosti EU. Nakoľko sa Zmluva o ústave pre Európu stala podkladom k vypracovaniu Lisabonskej zmluvy, nachádzame v nej obdobnú úpravu ako v návrhu Ústavnej zmluvy. Konkrétne Lisabonská zmluva posilňuje úlohu vnútroštátnych parlamentov za účelom efektívnej kontroly dodržiavania princípov subsidiarity a proporcionality, potvrdenia zvláštnej povahy spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a zavedenia mechanizmu v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktorý členským štátom umožní zahájiť posilnenú spoluprácu v určitej oblasti, zatiaľ čo iným umožní nezúčastniť sa. Všeobecnú úpravu vnútroštátnych parlamentov nájdeme v druhej hlave SEU (v znení Lisabonskej zmluvy). V článku 48 odst.7 poskytuje Zmluva o EU v znení Lisabonskej zmluvy vnútroštátnym parlamentom možnosť veta „všeobecnej passarelle“ = prechodová klauzula, vo svojej podstate znamená zjednodušenie postupu pre prijímanie zmien zakladacích zmlúv. V praxi to znamená, že ak chce Európska rada prijať rozhodnutie, ktoré povedie k prechodu od jednomyseľnosti ku kvalifikovanej väčšine, alebo od zvláštneho k riadnemu legislatívnemu postupu, oznámi sa táto iniciatíva vnútroštátnym parlamentom. V prípade, že vnútroštátny parlament do šiestich

⁷¹ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. strana 97-101

mesiacov od tohto oznámenia vysloví svoj nesúhlas, predmetné rozhodnutie prijaté nebude. Okrem toho môžu národné parlamenty zablokovať zmenu legislatívneho postupu v oblasti medzinárodného práva rodinného (s medzinárodným prvkom) – **mechanizmus červenej karty**⁷²

Lisabonská zmluva ďalej zavádza mechanizmus žltej a oranžovej karty, ich úpravu nájdeme v **Protokole o úlohe vnútroštátnych parlamentov v Európskej únii** pripojenom k Lisabonskej zmluve, v jeho treťom článku sa píše:

„Vnútroštátne parlamenty môžu zaslať postupom uvedeným v Protokole o používaní zásad subsidiarity a proporcionality predsedom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie odôvodnené stanovisko k tomu, či je návrh legislatívneho aktu v súlade so zásadou subsidiarity.“

Jednokomorové parlamenty majú pre tento účel dva hlasy, u dvojkomorových má každá z komôr po jednom hlase. Pokiaľ vnútroštátne parlamenty predstavujúce najmenej jednu tretinu z celkového počtu hlasov (jednu štvrtinu u legislatívnych návrhov v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach a policajnej spolupráce) predloží svoje odôvodnené stanoviská, musí byť návrh preskúmaný – **mechanizmus žltej karty**. Navrhovateľ môže po tomto rozhodnúť, či svoj návrh zachová, zmení, alebo stiahne. Ak ďalej v rámci riadneho legislatívneho postupu predstavujú odôvodnené stanoviská vnútroštátnych parlamentov k legislatívnemu návrhu Komisie nadpolovičnú väčšinu hlasov, musí byť návrh opätovne preskúmaný, ale ak Komisia na návrhu netrvá, posúdi súlad návrhu s princípom subsidiarity EP a Rada – mechanizmus oranžovej karty. Ak EP rozhodne väčšinou odovzdaných hlasov alebo Rada väčšinou 55% svojich členov, že legislatívny návrh nie je v súlade s princípom subsidiarity, nie je tento návrh ďalej zvažovaný.⁷³

Okrem pravidelnej konferencie predsedov parlamentov funguje Konferencia európskych výborov parlamentov, známa pod skratkou **COSAC**. Po prvýkrát zasadli predstavitelia vnútroštátnych parlamentov v rámci COSAC-u v novembri 1989. Za každý štát sa môže zúčastniť maximálne šesť zástupcov spomedzi poslancov národných parlamentov, ktorí sú vyberaní z parlamentných výborov pre európske záležitosti, zasadania sú verejné

⁷² FRANCOVÁ, J., SOCHOREK, J. *Lisabonská smlouva, konsolidovaný text smlouvy o EU a smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády, 2008. 508s. strana 13-17

⁷³ *Analýza dopadů Lisabonské smlouvy* [online]. vlada.cz, január 2010 [cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analýza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>>

a konajú sa dvakrát ročne. Do roku 1999 bol jeho hlavnou úlohou osobný kontakt medzi poslancami národných parlamentov a poslancov EP a výmenu informácií medzi nimi. Po roku 1999 navyše získava možnosť skúmať legislatívne návrhy a iniciatívy, majúce vplyv na práva a slobody jednotlivcov (čiže hlavne oblasť bezpečnosti, slobôd, spravodlivosti tj. vnútorné záležitosti), môže prijímať rezolúcie (týkajúce sa aplikácie princípu subsidiarity, základných práv atd.).⁷⁴

Okrem týchto foriem spolupráce majú poslanci výborov národných parlamentov možnosť zúčastniť sa jednaní výborov EP a predsedovia a spravodajcovia EP majú takúto možnosť účasti na jednaniach národných parlamentných výborov.⁷⁵

⁷⁴ *Vzťahy s národnými parlamenty členských štátů* [online]. europarl.europa.eu, [cit. 19. februára 2010]. Dostupné na

< <http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=CS&id=58> >

⁷⁵ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1. vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. strana 103

12. EP v judikatúre Európskeho súdneho dvora

Úlohou Európskeho súdneho dvora je záväzne riešiť otázky výkladu *primárneho* práva a *sekundárneho* komunitárneho práva. ESD pôsobí v sporoch medzi orgánmi EU/ES tak, aby vykonávali právomoci im zverenú v súlade so správnym výkladom zakladajúcich zmlúv.

Najčastejšími stretmi medzi orgánmi pred ESD, kde jednou zo strán je EP sú strety EP a Rady (prípady EP v. Rada). Okrem takýchto prípadov ESD riešil množstvo prípadov kde jednou zo strán bol EP a druhou nepriviligovaní žalobcovia (prípady FO/PO v. Rada).

V tejto časti sa zameriam na význam niektorých judikátov pre EP.

V dobe, keď EP ešte nebol výslovne zmienený v zakladajúcich zmluvách ako možný žalobca, prijal ESD rozhodnutie **C-70/88**, ktorým uznal **aktívnu procesnú legitimitáciu EP**. V tomto prípade sa EP domáhal zrušenia nariadenia Rady (č. 3954/87) na základe článkov 146 Zmluvy o ESAE a 173 Zmluvy o EHS. Rada vznesla námietku neprípustnosti žaloby na neplatnosť aktu podanej EP. ESD judikoval, napriek tomu, že EP nie je uvedený v článku 173 ani v článku 146 medzi orgánmi, ktoré môžu podať žalobu na neplatnosť aktov iných orgánov, že námietka Rady sa zamietá a žaloba EP je prípustná. Ďalej vyslovil, že ESD musí zaistiť plné používanie tých ustanovení zmlúv, ktoré sa týkajú inštitucionálnej rovnováhy a dbať o to, aby EP i ostatné orgány neboli dotknuté na svojich právomociach, že neexistencia takého ustanovenia, ktoré by EP oprávňovalo podať žalobu na neplatnosť, môže predstavovať medzeru v procesnom práve, ale nesmie prevážiť nad základným

záujmom na zachovávanie a dodržiavanie inštitucionálnej rovnováhy stanovenej v zakladajúcich zmluvách (v záujme kontroly aktov prijatých Radou či Komisiou). Podľa tohto rozhodnutia EP môže podať u ESD žalobu na neplatnosť aktu Rady alebo Komisie za podmienky, že sa žaloba týka **ochrany právomocí Parlamentu** (EP ako polo-privileovaný žalobca).⁷⁶

Zaujímavý je tiež prípad **294/83**, v ktorom ESD riešil **otázku právneho nástupníctva a oprávnenia novo vzniknutého subjektu** (Les Verts –Confédération écologiste – Parti écologiste) pokračovať v súdnom konaní zahájenom pôvodnými zaniknutými subjektmi (Les Verts –Parti écologiste). EP v tomto prípade spochybňoval možnosť nového združenia pokračovať v pôvodnom konaní a navrhoval žalobu zamietnuť (žalobou sa Les Verts –Parti écologiste domáhalo zrušenia rozhodnutí predsedníctva EP z 12.novembra 1982 a z 29.novembra 1983, uviedlo pritom sedem žalobných dôvodov – ESD po prijatí jedného z dôvodov rozhodol, že o ďalších už nie je potrebné rozhodovať). ESD však uznal žalobu za prípustnú s tým, že z protokolu o rozpustení pôvodného združenia vyplýva kontinuita rozpusteného združenia s novo vzniknutým a toto prebralo práva a povinnosti pôvodného a protokol o spojení obsahuje ustanovenie, v ktorom sa uvádza, že zahájené súdne konania budú pokračovať za *rovnakých podmienok* a podľa *rovnakých pravidiel* a že z uvedeného vyplýva, že sa nedá pochybovať o vôli nového združenia pokračovať v podanej žalobe a opačné závery EP v tejto otázke musia byť odmietnuté. Okrem týchto záverov ESD potvrdzuje, že **EP je oprávnený prijímať, na základe právomoci rozhodovať o svojej vnútornej organizácii**, ktorá je mu priznaná Zmluvami, vhodné opatrenia k zaisteniu svojho riadneho fungovania a priebehu svojich postupov.⁷⁷

V **prípade C-65/93 EP v. Rada** išlo o žalobu EP na zrušenie nariadenia (č.3917/92) na základe článku 173 Zmluvy o ES(v pôvodnom znení). ESD judikoval ohľadne **povinnosti Rady konzultovať EP**, uviedol, že náležitá konzultácia EP v prípadoch, o ktorých to stanovujú zakladajúce zmluvy vytvára rozhodujúcu procedurálnu podmienku, bez ktorej je nekonzultované opatrenie neplatné. Vyplýva to z demokratických princípov, podľa ktorých sa občania členských štátov zúčastňujú prostredníctvom svojich zástupcov v EP na výkone jeho právomocí. Rada musí pritom využiť všetky možnosti (ktoré jej poskytujú zakladajúce zmluvy

⁷⁶ Súdny dvor (veci predložené ESD do roku 1988): Rozsudok zo dňa 22.mája 1990, *Európsky parlament v. Rada*, C-70/88, body 20 až 31 [online]. curia.europa.eu, [cit. 25.februára 2010]. Dostupné na < http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0070-1988-200407020-05_00.html >

⁷⁷ Súdny dvor (veci predložené ESD do roku 1988): Rozsudok zo dňa 23.apríla 1986, *Les Verts v. Európsky parlament*, 294/83, body 13-19, 39-55 [online]. curia.europa.eu [cit. 25.februára 2010]. Dostupné na < http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0294-1983-200407002-05_00.html#Footnote* >

a Rokovací poriadok EP), aby pred jednaním zabezpečila vyjadrenie EP⁷⁸ a EP je povinný vyhovieť odôvodnenému požiadavku Rady, aby sa návrhom EP zaoberal bezodkladne, v prípade, že tak neučiní, môže Rada prijať návrh i bez tohto vyjadrenia, pretože požiadavky stanovené v procedúre konzultácie by neboli splnené z dôvodu na strane EP, ktorý by tým že odôvodnenému požiadavku nevyhovel jednal v rozpore s princípom spolupráce v dobrej viere⁷⁹.

Rovnako svoj názor ESD zopakoval vo veci **C-392/95**, zopakoval, že náležitá a efektívna účasť EP v legislatívnom procese v súlade s procedurálnymi postupmi zakladajúcich zmlúv predstavuje základný faktor pri dosahovaní rovnováhy a súčinnosti medzi inštitúciami ES/EU.⁸⁰

V ďalšom **prípade C-189/97 EP v. Rada** (jednalo sa o žalobu EP na neplatnosť nariadenia č. 408/97/EC) ESD vyslovil, že EP môže podať žalobu na zrušenie legislatívneho aktu Rady alebo Komisie vtedy, ak tak činí **z dôvodu ochrany svojich právomocí**, stanovená podmienka bude splnená, keď EP označí danú právomoc a spôsob, akým bola narušená.⁸¹

Fakt, že neodvolateľné práva EP sú porušené vtedy, keď je akt prijatý na nesprávnom právnom základe, ktorý nestanoví povinnosť konzultácie EP aj v prípade, že inštitúcia prijímajúca akt EP konzultovala, stanovil ESD vo veci **C-295/90 EP v. Rada**. Ďalej v tejto súvislosti uviedol, že výber právneho základu pre akt/opatrenie musí byť založený na objektívnych faktoroch (cieľ opatrenia či jeho obsah), ktoré je možné preskúmať súdne.

Právo opätovnej konzultácie EP po tom, čo sa po prvej konzultácii zmení obsah návrhu Komisie vyslovil ESD v rozhodnutí **C-21/94 EP v. Rada**, ak by sa tak nestalo, mohlo by to viesť k neplatnosti aktu.⁸²

Z vyššie uvedeného je jasné, že komplikácie medzi EP a Radou nastávajú predovšetkým v súvislosti s procedúrou konzultácie, ESD svojimi rozhodnutiami prispel

⁷⁸Súdny dvor (rozsudky po roku 1989): Rozsudok zo dňa 30.marca 1995, *Európsky parlament v.Rada*, C-65/93, Zb.SD I-643, zhrnutie [online]. eur-lex.europa.eu[cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0065:EN:HTML>>

⁷⁹ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P. a kol. *Judikatura evropského soudního dvora*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. strana 35

⁸⁰ OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P. a kol. *Judikatura evropského soudního dvora*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. strana 312

⁸¹Súdny dvor (rozsudky po roku 1989): Rozsudok zo dňa 8.júla 1999, *Európsky parlament v.Rada*, C-189/97, Zb.SD I-4741, zhrnutie [online]. eur-lex.europa.eu, [cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61997J0189:EN:HTML>>

⁸² OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P. a kol. *Judikatura evropského soudního dvora*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. strana 35

k zvýšeniu autority EP v legislatívnom procese tým, že zrušil nejedno opatrenie či akt, ktoré boli prijaté bez konzultácie EP. Okrem toho zdôraznil potrebu súčinnosti medzi inštitúciami EU/ES, tým, že uviedol aj povinnosť Parlamentu podávať urgentne vyjadrenia a na odôvodnené vyžiadanie, obmedzil jeho možnosť taktizovať pri aplikácii konzultačnej procedúry.

Podľa zakladajúcich zmlúv nepatrilo EP vôbec medzi žalobcov, pretože nepožíval výraznejších právomocí a tak tvorcovia zmlúv nepredpokladali, že by mohol nejako významnejšie zasahovať do činnosti ES. Až revízie zakladajúcich zmlúv priniesli zmenu, od Maastrichtu požíval statusu *semi-privilegovaného* žalobcu, to znamená, že mohol požadovať zrušenie aktu z dôvodu ochrany svojich výhradných práv a Zmluva z Nice mu okrem iného priniesla tiež postavenie *privilegovaného* žalobcu ako som už spomenula v kapitole 8.

13. Záver

Ako vidieť naprieč mojou prácou z nenápadného aktéra na európskej scéne vzišiel pomerne silný orgán medzinárodnej organizácie, ktorého pozícia stále rastie a jeho vývoj nie je ešte ukončený. Je mnoho oblastí, v ktorých sa môže zdokonaľiť. Vznikol v dobe kedy sa myšlienky európskej integrácie len začínali reálne formovať, v období, kedy bolo cieľom obmedziť potenciálnu hrozbu masívneho ozbrojeného konfliktu (vyplýva to účelu založenia EURATOM a EHS). Spoločenstvá, ktorých súčasťou EP bol sa pretransformovali v dnešnú Európsku úniu - medzinárodnú organizáciu s právnou subjektivitou, s vlastnou sústavou orgánov, s cieľom zjednotenia európskych štátov, vznikli nám akési *spojené štáty európske*. EP bol súčasťou spoločenstiev najprv ako Zhromaždenie ES/EU a od prijatia JEA funguje pod názvom Európsky parlament. So zmenou jeho názvu sa čoraz viac približuje bežným národným parlamentom, predmetom diskusií je hlavne otázka jeho legitimacy, pretože od zavedenia priamych volieb sa zaznamenáva pokles ochoty voliť, niektorí autori však v tejto otázke nevidia problém, hovoria, že EU nie je politickým systémom, ktorý by mal hľadať legitimitu vo väčšine voličov, ale v odbornosti a transparentnosti jeho činnosti⁸³. Osobne s týmto názorom súhlasím, pretože, a tým nemám v úmysle podceňovať povedomie *euroobčanov*, kroky k európskej integrácii sú mnohokrát natoľko zložité, že si potenciálni voliči nevedia predstaviť ich význam a sú veľmi skeptickí, čo vedie k ich neochote podieľať sa na nich prostredníctvom volieb. Čo sa týka samotných volieb, doposiaľ volebný systém

⁸³NIGRIN, T., ŘIHÁČKOVÁ, V., WEISS, T. *Evropský parlament-na cestě k parlamentní demokracii v Evropské unii*. Praha: EUROPEUM, 2008. 69s. ISBN 80-86993-07-8. strana 15-19 [online]. europeum.org, [cit. 19.februára 2010]. Dostupné na <http://www.europeum.org/doc/publications/EPGen_CZ.pdf >

nie je v členských štátoch jednotný, napriek pokusom tento nedostatok odstrániť, pretože vývoj EP nie je ukončený predpokladám, že v budúcnosti členské štáty prídu ku konsenzu a každý občan EU bude pristupovať k voľbám za rovnakých podmienok za uplatnenia jednotného volebného systému do EP.

Zaujímavou a do budúca aktuálnou je otázka tzv. *eurostrán*, čiže politických strán na európskej úrovni. Objavujú sa opäť hlasy pre a proti. Niektorí v nich vidia možnosť väčšej prehľadnosti názorov *europoslancov* ako pri voľbách, tak pri samotnej činnosti EP. Niektorí však tvrdia opak a *eurostrany* podľa nich môžu integrácii len uškodiť, nie je po nich dopyt a ich vplyv vo voľbách je mizivý⁸⁴. Realita je však taká, že politická integrácia na rozdiel od ekonomickej, u ktorej sme si už zvykli na jej dynamický rozvoj, postupuje omnoho pomalšie a preto aj očakávané výhody a význam *eurostrán* nie je otázkou niekoľkých volebných období, ale časového úseku značne dlhšieho.

EP je miestom pre rozpravu a rozhodovanie, kde sa demokraticky konfrontujú politické názory a národnosti, ide o akýsi skúšobný terén európskeho verejného názoru.

Vývoj EP ako orgánu EU môžeme zaznamenať aj ak sa obzrieme na zmeny jeho postavenia pred ESD, od orgánu s nulovou možnosťou iniciovať konanie pred ESD prešiel EP dlhú cestu k postaveniu privilegovaného žalobcu, ktorý môže žalovať akýkoľvek komunitárny akt.

Lisabonská zmluva takmer určite nebola poslednou pozmeňujúcou zmluvou, pretože s rozvojom a zmenami v *europriestore* reálne nie je možné, aby vývoj uviazol v určitej dobe a bolo by trúfalé tvrdiť, že je Lisabonská zmluva natoľko dokonalá, že jej zmeny by boli zbytočné.

Ak sa bude EP rozsahom svojich právomocí a postavením podobať vnútroštátnym parlamentom, bude zrejme jeho postavenie stabilné na veľmi dlhú dobu, no má pred sebou ešte kus cesty.

⁸⁴ DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. 1.vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. ISBN 978-80-210-4329-9. strana 138-139

14.Zhrnutie

Európsky parlament je jedným zo základných orgánov Európskych Spoločenstiev. Zložený je zo zástupcov ľudu členských štátov Európskej Únie. Jedná sa o zastupiteľský a permanentný orgán Európskej únie. Vystupuje teda ako nadnárodný orgán.

Európsky parlament pôsobí v systéme Európskej únie ako prvok demokratickej legitimizácie, pretože je jediným orgánom Spoločenstiev, ktoré má od roku 1979, to jest od prvých priamych volieb do EP, priamy mandát voličov a legitimizuje tak akty Spoločenstiev.

Základným článkom EP je europoslanec. Prvé priame voľby do Európskeho parlamentu sa konečne konali 7.-10.júna 1979. Systém volieb do EP do dnešného dňa nie je jednotný. V súčasnej dobe počet europoslancov činí 736. Európsky parlament zasadá v období celého roka. Funkcie EP sú veľmi komplexné, EP sa účastní na legislatívnom procese, rozpočtového konania, uskutočňuje kontrolu, prijíma medzinárodné záväzky EU, volí vedúcich predstaviteľov EU, sleduje porušovanie základných hodnôt.

Medzi orgány EP patria: Výbory, výbory sa delia na stále výbory a dočasné výbory, pričom sa v každom volebnom období ich počet čiastočne zmení. Dnes existuje 20 stálych výborov. Vedľa výborov existujú v EP delegácie, ktorých je 34. Okrem týchto fungujú v Európskom parlamente orgány zabezpečujúce jeho chod, konferencie predsedov), kvestori a predsedníctvo EP plus Generálny sekretariát. Európsky parlament pôvodne vznikol ako poradný orgán. V priebehu niekoľkých ďalších rokov vzrástli jeho právomoci z obyčajnej konzultácie cez spoluprácu a až po spolurozhodovanie. Za svoje terajšie postavenie vďaka Európsky parlament dynamickému priebehu integračných procesov, ktoré mu priniesli nárast právomocí.

Vývoj

EP je spomedzi všetkých orgánov EU/ES najrozmanitejší, vznikol ako orgán málo významný,

avšak základný, s právomocami značne obmedzenými, ale jeho úloha a význam s každým revidujúcim dokumentom rástli a dnes tu máme EP ako orgán s rozsiahlymi možnosťami.

História Európskeho parlamentu začína v roku 1952, kedy vzniká reprezentatívny orgán Európskeho združenia uhlia a oceli nazvaný Spoločné zhromaždenie ESUO a to na základe Parížskej zmluvy z predchádzajúceho roku. V roku 1957, 25. marca dochádza v Ríme k podpisu takzvaných Rímskych zmlúv -Zmluvy o Európskom hospodárskom spoločenstve a Zmluvy o Európskom spoločenstve pre atómovú energiu. Do platnosti vstúpili 1.januára 1958. Zhromaždenie vytvorené v rámci Európskeho zhromaždenia uhlia a oceli plnilo od uzatvorenia uvedených zmlúv svoje funkcie aj pre obidve novozaložené spoločenstvá na základe Dohody o spoločných orgánoch. 8.apríla 1965 je podpísaná Zmluva o zriadení spoločnej Rady a spoločnej Komisie Európskych spoločenstiev. JEA nato zavádza nový názov pre tento orgán a oficiálne sa začína používať názov Európsky parlament.

Nasledujú zmluvy pozmeňujúce zakladajúce zmluvy- Maastrichtská, Amsterdamská, Zmluva z Nice a Lisabonská, ktoré modifikujú tiež postavenie a právomoci EP.

15.Cudzojazyčné zhrnutie

The European Parliament is one of the primary authorities of the European Union. It consists of European Union member states citizens representatives. It is a permanent representative body of the European Union. It acts as a supranational authority.

European Parliament acts in the European Union system as an element of democratic legitimisation, because it is the only union authority which has a direct voter's mandate - thus legitimates Union's actions - since the first direct EP elections in 1979.

Primary element of the EP is a Member of the European Parliament. The first direct EP elections took place from 7th to 10th of June 1979. The system of the EP elections is not unified till present days. Currently, the number of MEP is 736. EP is in session throughout the whole year.

EP functions are very wide, EP takes part in legislative process, budget policy, inspections, accepting EU international obligations, EU officials election, tracking violations of primary values.

Amongst EU authorities are: Committees, committees split into permanent and temporary committees, whereas in electoral terms their number part way change. Besides committees there are 34 delegations in EP. Except for those there are bodies in EP securing its operation: chairman conferences, bursars and EP presidium plus general secretariat.

The European Parliament has originally been established as a consultative body. During the next few years its authority has grown from plain consultation through cooperation to joint decision making. Current role of the European Parliament has developed thanks to dynamic progress of integration processes which has caused a growth of its remit. The development of the European Parliament is the most varied from all of the EU authorities, it was established as a less significant, though essential, authority and with significantly restricted competences, but its function and importance has been raising with every revising document and today the European Parliament is an authority with extensive capabilities.

The history of the European Parliament began in 1952 when a representative authority of the European Coal and Steel Community called Collective assembly ECSC has been established on the basis of the Paris contract from the previous year. Signing of the Roman Agreement took place in Rome on March 25, 1957 - The agreements about the European Economy Community and the agreements about the European Atomic Energy Commission became effective on January 1, 1958. The assembly created under the terms of the European Coal and Steel Community kept its function since the conclusion of the mentioned agreements for both of the newly-established communities according to the agreement of collective authorities. On April 8, 1965 The agreement about the establishment of collective council and collective committee of the European community has been signed. After that a new name has been given by SEA and the authority has henceforth been called the European Parliament.

Following agreements modify founding agreement: Maastricht, Amsterdam, Nice and Lisbon agreement, those as well modify remit and position of the EP.

16. Použitá literatúra

16.1 Monografie

EVROPSKÁ KOMISE. *Jak funguje Evropská unie, průvodce občana institucemi EU.* Lucemburk, 2004. 48s. ISBN 92-894-6364-3.

FIALA, P. *Politické strany v Evropském parlamentu.* 1.vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 1998. 65s. ISBN 80-210-1915-8.

DOČKAL, V., KANIOK, P., ZÁVEŠICKÝ, J. *Evropský parlament.* 1.vydanie. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 174s. ISBN 978-80-210-4329-9.

FIALA , P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 1.vydanie. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743s. ISBN 80-7325-015-2.

DOČKAL, V., KANIOK,P.,ZÁVEŠICKÝ,J. *Rendez-vous s Evropským parlamentem*. 1.vydanie.Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 56s. ISBN 978-80-210-4284-1.

ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1-Ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde. 2007. 310s. ISBN 978-80-7201-680-8

IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ,M. *Vreckový slovník cudzích slov*. Bratislava: KNIHA-SPOLOČNÍK,1993. 848s. ISBN 80-901160-2-7

GUÉGUEN, D. *Nový praktický průvodce labyrintem EU*. 1. české vydanie. Brno: BMS creative s.r.o.,2006. 133s. ISBN 80-239-7904-3.

PIŠEK, T. *Instituce a rozhodovací proces v EU*. Ostrava: Centrum pro evropská studia, 2004. 37s. ISBN 80-248-0474-3.

DUFF, A. *NÁVRH ZPRÁVY o návrhu změny Aktu ze dne 20. zaří 1976 o volbě členů Evropskeho parlamentu ve všeobecných a přímých volbách (2007/2207(INI))*.EP, 2008.

CRAIG, P., BURCA, G. *EU Law Text, Cases and Materials*. New York: Oxford University Press, 2003.

STEHLÍK, V. *Právo Evropské unie v dokumentech*. 1.vydanie. Olomouc:UPOL-PF, 2008. 495s. ISBN 978-80-244-1949-7

CIHELKOVÁ, E., GREGER, P., JAKŠ, J., KLÍMA, M., MÍTKOVÁ, V. *Amsterdamská smlouva a transformace Evropské unie*. 1.vydanie. Praha: VŠE, 1998.141s. ISBN 80-7079-381-3

LEQUESNE, CH., ROVNÁ, L. *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha:CEFRES, 2005. 131s.ISBN 80-86311-16-3

FRANCOVÁ, J., SOCHOREK, J. *Lisabonská smlouva, konsolidovaný text smlouvy o EU a smlouvy o fungování EU ve znění Lisabonské smlouvy*. Praha: Úřad vlády, 2008. 508s. 978-80-87041-38-3

WEIDENHOFFEROVÁ, I. *Amsterodamská smlouva*. Praha: MZV ČR, 1999. 277s. ISBN 80-85864-73-8.

OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P. a kol. *Judikatura evropského soudního dvora*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-49-0.

ZBÍRAL, R. *Institucionální rámec Evropské unie. Právně-politologický pohled*. Praha: Linde. 2007. 237s. ISBN 978-80-7201-682-2.

BUREŠ, J. a kol. *Argumentář ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu*. 1.vydanie. Praha: Úřad vlády ČR, 2005. 93s. ISBN 80-86734-86-2.

NIGRIN, T., ŘIHÁČKOVÁ, V., WEISS, T. *Evropský parlament-na cestě k parlamentní demokracii v Evropské unii*. Praha: EUROPEUM, 2008. 69s. ISBN 80-86993-07-8.

16.2 Internetové zdroje

<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/politick%C3%A9skupinyvevropsk%C3%A9mparlamentu>

<http://www.euroskop.cz/8468/2306/clanek/memo-vybory-evropskeho-parlamentu/>

<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/whoiswho/committees.html>

http://www.europskyparlament.sk/view/sk/Europsky_parlament_zblizka/Frakcie_vybory_delegacie.html;jsessionid=1388E78B027B3DE013E834350DCED697

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_268.htm

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=77&pageRank=9>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-412.180+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>

http://is.muni.cz/th/13451/fss_m/Bohdalek_-_diplomova_prace.pdf?lang=en

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-412.180+02+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>

<http://www.globalpolitics.cz/clanky/volebni-zakon-ep>

<http://www.mvcr.cz/clanek/volby-do-evropskeho-parlamentu-2009.aspx>

<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=uj--1-239163>

http://is.muni.cz/th/144091/fss_b/bakalarska_praca.pdf

http://www.euroskop.cz/gallery/43/13041-2_4_2009_legislativni_proces_proces_v_eu.pdf

<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/glossary/jea.pdf>

<http://www.globalpolitics.cz/zamereno-na-eu/volby-do-ep-stale-jen-druhorade-volby>

<http://www.euroskop.cz/84/sekce/evropsky-ombudsman/>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080226BKG22350+0+DOC+XML+V0//CS>

www.psp.cz/kps/pi/PRACE/PI-1-106.DOC

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=77&pageRank=4>

<http://www.employment.gov.sk/index.php?SMC=1&id=16943>

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_222_cs.htm

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=440

<http://www.epravo.cz/top/clanky/problemy-evropskych-instituci-19570.html>

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?id=55&pageRank=10&language=CS>

<http://www.finance.cz/evropska-unie/informace/evropska-ustavni-smlouva/>

<http://www.euroskop.cz/8901/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>

<http://www.euportal.cz/Articles/5261-lisabonska-smlouva-strucna-charakteristika.aspx>

http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/lisabonskasmlouva/_zprava/522108

<http://www.klaus.cz/Klaus2/asp/clanek.asp?id=MTdKoCHAKDZ>

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=CS&id=66>

<http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=CS&id=58>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0065:EN:HTML>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61997J0189:EN:HTML>

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=784&cid=0&nolang=0&page=4&type=0

<http://www.ombudsman.europa.eu/glance/sk/default.htm>

http://www.europeum.org/doc/publications/EPGen_CZ.pdf

http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0294-1983-200407002-05_00.html#Footnote*

http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0070-1988-200407020-05_00.html

14.3 Ostatné zdroje

Zmluva o EU

JEA

Maastrichtská zmluva

Amsterdamská zmluva

Zmluva o ústave pre Európu

Lisabonská zmluva

Príloha č.1: Chronológia vývoja EP

(zdroj:

http://www.europskyparlament.sk/view/sk/Europsky_parlament_zblizka/Historia_EP_datach.html>)

9. máj 1950

Robert Schuman prišiel s plánom vytvoriť Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO), čo vyústilo do podpísania zmluvy v apríli 1951 v Paríži. Tvorilo ho šesť štátov: Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Nemecko a Taliansko.

10. september 1952

ESUO malo nepriamo volené Parlamentné zhromaždenie, ktorého 78 členov prvý raz zasadalo v Štrasburgu.

25. marec 1957

Zakladajúce štáty podpísali Rímske zmluvy, ktorými sa vytvorili Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a Európske spoločenstvo atómovej energie (EURATOM). Rovnako vytvorili Zhromaždenie európskych spoločenstiev, ktoré malo od tej chvíle kompetencie pre ESUO, EHS aj EURATOM a ktorého 142 členov bolo nominovaných národnými parlamentmi. Zrodil sa skutočný predchodca EP, ktorý mal právomoc odvolávať neobmedzene a bez časového a tématického obmedzenia Komisiu EHS a EURATOM. V prípade Vysokého uradu ESUO muselo byť odvolanie založené na nepriaznivom hodnotení výročnej správy.

1. január 1958

Nadobudla platnosť Rímska zmluva.

30. marec 1962

Parlamentné zhromaždenie sa premenovalo na Európsky parlament. Ale do primárneho práva bol tento názov začlenený až v Jednotnom európskom akte v roku 1986. K posilneniu právomocí EP došlo tzv. Zlučovacou zmluvou, ktorá v šesťdesiatych rokoch zjednotila inštitúcie pre všetky tri spoločenstvá a EP získal

neobmedzenú právomoc odvolávať zjednotenú Európsku komisiu (zlúčila Vysoký úrad ESUO, Komisiu EHS a EURATOM).

22. apríl 1970

Zmena v zmluve pridáva parlamentu ďalšie rozpočtové právomoci.

16. január 1973

Prvé zasadanie parlamentu po rozšírení Európskeho hospodárskeho spoločenstva o Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo. Počet poslancov parlamentu vzrástol na 198.

9. - 10. december 1974

Hlavy štátov a vlád na summite v Paríži oznámili, že Európsky parlament bude volený vo všeobecných voľbách v súlade s ustanovením, ktoré bolo zakotvené už v Rímskych zmluvách. Definitívne rozhodnutie bolo prijaté v roku 1976.

7. - 10. jún 1979

Európania si prvý raz v priamych voľbách zvolili zástupcov do Európskeho parlamentu. 410 poslancov bolo volených v národných voľbách, čím získali nezávislosť na národných parlamentoch. Aj keď zostal EP svojím zložením nadnárodný, začal priamo zastupovať občanov členských krajín.

17. júl 1979

Prvé zasadnutie voleného parlamentu. Nová polkruhová budova Európskeho paláca v Štrasburgu poskytla priestor 410 poslancom z deviatich členských krajín.

1. jún 1981

Prijatím Grécka do Európskej únie sa počet poslancov Európskeho parlamentu zvýšil na 434 členov. EP začal v osemdesiatych rokoch viacej a účinnejšie využívať svoje kompetencie týkajúce sa rozpočtu a procedúry konzultácií

a získal ďalšie možnosti vo vzťahoch k Európskej komisii a Európskej rade. Právomoci EP však naďalej zostávali v podstate konzultatívne a kontrolné.

14. február 1984

Parlament odsúhlasil Spinelliho návrh Zakladajúcej zmluvy Európskej únie. Táto iniciatíva podnietila vypracovanie Jednotného európskeho aktu.

Jún 1984

Konali sa druhé priame voľby do Európskeho parlamentu.

1. január 1986

Po vstupe Španielska a Portugalska do únie počet poslaneckých kresiel vzrástol na 518.

1. júl 1987

Do platnosti vstúpil Jednotný európsky akt, ktorý ratifikoval parlament. Jednotný európsky akt rozšíril a zdokonalil Rímske zmluvy. Dvanásť členských štátov sa v ňom zaviazalo vytvoriť spoločný trh s voľným pohybom osôb, tovaru a služieb do 31. decembra 1992. Prijatím Jednotného európskeho aktu sa EP zapojil do procesu prijímania legislatívy, čo znamenalo prelom v histórii vývoja tohto orgánu. Od roku 1986 boli možnosti EP posilnené uplatňovaním procedúry spolupráce, ktorá umožňovala EP predkladať, pozmeňovať návrhy k prerokúvanej legislatíve. EP navyše získal i kompetencie pri rozhodovaní o prijímaní nových členských krajín do EÚ a pri schvaľovaní medzinárodných zmlúv.

Jún 1989

Konali sa tretie európske parlamentné voľby.

1. november 1993

Do platnosti vstúpila Maastrichtská zmluva. Zmluva o EÚ revidovala zakladajúce zmluvy a medzi iným posilnila právomoci parlamentu - najmä v

legislatívnej oblasti, kde sa stal rovnoprávnym partnerom Rady Európskej únie. EP získal kompetenciu spolurozhodovania, čo mu umožňovalo vetovať legislatívne návrhy v niektorých oblastiach. EP bola v Zmluve o EÚ pridelená i ďalšia významná právomoc: schvaľovať členov Európskej komisie. V zmluve bolo navyše zakotvené aj ustanovenie inštitúcie európskeho ombudsmana.

9. - 12. jún 1994

Občania Európskej únie volili zástupcov do Európskeho parlamentu. Počet poslaneckých kresiel stúpol na 534. Prvý raz sa mohlo aktívne aj pasívne volebné právo uplatniť v krajine pobytu.

1. január 1995

Švédsko, Fínsko a Rakúsko sa stali členmi Európskej únie. Počet poslancov v Európskom parlamente vzrástol na 626.

Marec 1995

Do platnosti vstúpila Schengenská zmluva.

Jún 1997

Európska rada na zasadnutí v Amsterdame pripravila novú zmluvu únie - Amsterdamskú zmluvu, ktorá bola podpísaná 2.októbra 1997.

Júl 1997

Európska komisia predstavila v Európskom parlamente Agendu 2000, dokument, ktorý rátal s etapami blížiaceho sa rozšírenia únie a potrebnými inštitucionálnymi reformami.

Marec 1999

Európska rada na zasadnutí v Berlíne schválila balík Agenda 2000 (reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky, štrukturálnych fondov, prostriedkov rozšírenia) a prijala finančnú perspektívu na obdobie 2000 - 2006, t. j. viacročný finančný rámec

únie, ktorý ustanovil všeobecný systém pridelovania výdavkov na rôzne politiky vrátane rozšírenia.

1. máj 1999

Do platnosti vstúpila Amsterdamská zmluva rozširujúca právomoci parlamentu. Odvtedy parlament spolu s Radou Európskej únie schvaľujú takmer všetku legislatívu únie.

10. - 13. jún 1999

Konali sa piate voľby poslancov do Európskeho parlamentu. Občania tzv. pätnástky prvý raz volili európskych poslancov v priamych všeobecných voľbách. V piatom volebnom období (1999 - 2004) bol počet poslaneckých kresiel 626.

December 1999

V Helsinkách zasadala Európska rada. Pätnástka sa rozhodla zvolať novú medzivládnu konferenciu s cieľom reformovať Amsterdamská zmluvu a pripraviť rozšírenie únie.

December 2000

Európska rada v Nice schválila Zmluvu z Nice, ktorá zakotvovala inštitucionálne reformy nevyhnutné na rozšírenie a rozhodla sa zvolať novú medzivládnu (na rok 2004). Bola prijatá Charta základných práv Európskej únie. Vyhlásili ju predsedovia troch európskych inštitúcií.

Február 2001

Zástupcovia členských štátov podpísali Zmluvu z Nice. Podľa nej sa po rozšírení únie počet poslaneckých kresiel v parlamente zvyšuje maximálne na 732.

December 2001

Európska rada v Laekene zvolala konvent, ktorý dostal za úlohu otvorene a prehľadne pripraviť medzivládnu konferenciu 2004.

Január 2002

Do obehu bolo uvedené euro a nahradilo národné meny dvanástich členských štátov. Tri členské štáty - Dánsko, Spojené kráľovstvo a Švédsko - si však zachovali svoje národné meny.

28. február 2002

Začal pracovať Konvent o budúcnosti Európy a jeho ustanovujúca schôdza sa konala v Bruseli. Cieľom konventu bolo zapojiť do diskusie hlavné zainteresované strany a zamyslieť sa nad kľúčovými otázkami o budúcnosti Európskej únie. Výsledkom diskusií v konvente bol dokument, ktorý slúžil ako východisko na rokovania medzivládnej konferencie. Konvent tvorilo stopäť členov, zástupcov vlád a parlamentov členských štátov, ako aj hlavných inštitúcií Európskej únie a trinásť pozorovateľov, zástupcov jej orgánov.

23. júl 2002

Po 50 rokoch sa skončila platnosť zmluvy zakladajúcej Európske spoločenstvo uhlia a ocele.

9. október 2002

Európska komisia v pravidelnej hodnotiacej správe odporučila do konca roku 2002 ukončiť prístupové rokovania s desiatimi kandidátskymi krajinami: Cyprom, Českom, Estónskom, Litvou, Lotyšskom, Maďarskom, Maltou, Poľskom, Slovenskom a Slovinskom.

19. október 2002

V Írsku sa uskutočnilo druhé referendum o ratifikácii Zmluvy z Nice. Tentoraz írski občania hlasovali za ratifikáciu zmluvy, čím otvorili dvere rozšíreniu Európskej únie o krajiny strednej a východnej Európy.

12. - 13. december 2002

V Kodani sa konal samit Európskej únie, na ktorom sa definitívne ukončili rokovania s kandidátskymi krajinami a rozhodlo sa o rozšírení Európskej únie. Desať kandidátskych krajín nadobudlo status budúcich členov Európskej únie.

1. február 2003

Zmluva z Nice vstúpila do platnosti.

19. marec 2003

Väčšina poslancov Európskeho parlamentu odsúhlasila správu o pristúpení Cypru, Česka, Estónska, Maďarska, Litvy, Lotyšska, Malty, Poľska, Slovenska a Slovinska do Európskej únie v roku 2004.

4. október 2003

V Ríme sa konala medzivládna konferencia, ktorej základným cieľom bolo prerokovať konečnú verziu prvej ústavy Európskej únie. Viaceré členské štáty požadovali zmeny v navrhovanej ústave, ktorú predložil európsky konvent v júli 2003.

12. - 13. december 2003

Medzivládna konferencia v Bruseli prerokovala návrh ústavy vypracovaný konventom. Návrh nebol komplexne prijatý. Konferencia sa zamerala na hlavné otázky inštitucionálneho usporiadania únie. Otvorené zostali otázky spôsobu výpočtu kvalifikovanej väčšiny hlasov v Európskej rade, rozšírenia hlasovania kvalifikovanou väčšinou a zloženia Európskeho parlamentu a Európskej komisie.

16. apríl 2004

V Aténach bola podpísaná zmluva o pristúpení medzi Európskou úniou a Cyprom, Českom, Estónskom, Litvou, Lotyšskom, Maďarskom, Maltou, Poľskom, Slovenskom a Slovinskom.

1. máj 2004

Desať pristupujúcich krajín sa stalo plnoprávnymi členmi Európskej únie.

10. - 13. jún 2004

Konali sa voľby do Európskeho parlamentu v rozšírenej únii. Voliči v dvadsiatich piatich členských štátoch zvolili 732 poslancov. Priemerná účasť na voľbách v únii bola 45,7 %. Na Slovensku v historicky prvých voľbách do Európskeho parlamentu bola účasť najnižšia zo všetkých členských krajín (16,9 %).

18. jún 2004

Európska rada prijala návrh Zmluvy zakladajúcej ústavu pre Európu.

20. - 23. júl 2004

Prvé zasadnutie Európskeho parlamentu s novozvolenými poslancami zo všetkých dvadsiatich piatich členských krajín únie. Za predsedu Európskeho parlamentu bol zvolený Josep Borrell Fontelles a za predsedu Európskej komisie José Manuel Barroso. Rovnako boli zvolení aj kvestori a členovia jednotlivých výborov Európskeho parlamentu.

12. január 2005

Európsky parlament schválil Zmluvu zakladajúcu ústavu pre Európu. Aby táto zmluva vstúpila do platnosti, musia ju ratifikovať všetky členské štáty EÚ (nestalo sa tak).

13. apríl 2005

Európsky parlament schválil vstup Bulharska a Rumunska do Európskej únie.

26. september 2005

Európsky parlament privítal pozorovateľov z Bulharska a Rumunska.

1. január 2007

EÚ prijala Bulharsko a Rumunsko za nových členov EÚ. V januári 2007 privítal Európsky parlament vo svojich radoch 18 bulharských a 35 rumunských europoslancov.

1.december 2009

Do platnosti vstupuje Lisabonská zmluva.

.

Príloha č.3: Predsedovia EP 1952- 2010

	termín	meno	parlamentná skupina Ideologická orientácia	štát
predsedovia Spoločného zhromaždenia Európskeho spoločenstva uhlia a oceli (1952- 1958)	1952 - 1954	Paul-Henri Spaak	socialista	Belgicko
	1954	Alcide De Gasperi(zemřel v úřadu)	kresťanský demokrat	Taliansko
	1954 - 1956	Giuseppe Pella	kresťanský demokrat	Taliansko
	1956 - 1958	Hans Furler	kresťanský demokrat	Nemecko
Predsedovia Parlamentného zhromaždenia (1958-1962)	1958 - 1960	Robert Schuman	kresťanský demokrat	Francúzsko
	1960 - 1962	Hans Furler	kresťanský demokrat	Nemecko
predsedovia menovaného Parlamentu (1962- 1979)	1962 - 1964	Gitano Martino	liberál	Taliansko
	1964 - 1965	Jean Pierre Duvieusart	kresťanský demokrat	Belgicko
	1965 - 1966	Victor Leemans	kresťanský demokrat	Belgicko
	1966 - 1969	Alain Poher	kresťanský demokrat	Francúzsko
	1969 -1971	Mario Scelba	kresťanský demokrat	Taliansko
	1971 - 1973	Walter Behrendt	socialista	Nemecko
	1973 - 1975	Cornelis Berkhouwer	liberál	Holandsko
	1975 - 1977	Georges Spénale	socialista	Francúzsko
	1977 - 1979	Emilio Colombo	kresťanský demokrat	Taliansko
Predsedovia priamo voleného Európskeho parlamentu (od roku 1979)	1979 - 1982	Simone Veil	liberálka	Francúzsko
	1982 - 1984	Piet Dankert	socialista	Holandsko
	1984 - 1987	Pierre Pflimlin	gaullista	Francúzsko
	1987- 1989	Lord Plumb	konzervatívec	Veľká Británia
	1989 – 1992	Enrique Barón Grespo	socialista	Španielsko
	1992 – 1994	Egon Klepsh	kresťanský demokrat	Nemecko
	1994 - 1997	Klaus Hänsch	socialista	Nemecko
	1997 - 1999	José María Gil-Robles	kresťanský demokrat	Španielsko
	1999 - 2002	Nicole Fontaine	kresťanská demokratka	Francúzsko
	2002 - 2004	Pat Cox	liberál	Írsko
	2004 - 2007	Josep Borrell Fontaine	socialista	Španielsko
	2007 - 2009	Hans-Gert Pötering	kresťanský demokrat	Nemecko
Od 2009	Jerzy Buzek	kresťanský demokrat	Poľsko	

